

»59. SREČANJE MLADIH RAZISKOVALCEV SLOVENIJE 2025«

VPLIV BREZPLAČNEGA ŠOLSTVA NA AKADEMSKI USPEH, IZBIRO
ŠOL IN SPLOŠNO KAKOVOST IZOBRAŽEVANJA

Raziskovalno področje: Ekonomija ali turizem
Raziskovalna naloga

Avtor: Oskar Volčanšek

Mentor: mag. Simonič Sibili, uni. dipl. ekon.

Šola: Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor

Maribor, 2025

Kazalo

1. UVOD	1
1.1. Opredelitev problema	1
1.2. Raziskovalna vprašanja, hipoteze in cilji	2
1.3. Metodologija dela	2
2. IZOBRAŽEVANJE	4
1.4. Izobrazba in človeški kapital.....	4
3. SUBVENCije IN POVPRAŠEVANJE	6
1.5. Moralni hazard in neugodni izbor	7
1.6. Vzorednice z javno financiranim izobraževanjem	8
4. ONEMOGOČANJE KREATIVNE DESTRUKCIJE IN POMANJKANJE KONKURENCE	9
5. NEUČINKOVITO RAZPOREJANJE VIROV POD DRŽAVNIM UPRAVLJANJEM	10
6. RAZISKOVALNI DEL	11
1.7. Anketa namenjena tehnikom.....	12
1.8. Anketa namenjena gimnazijcem.....	15
1.9. Anketa namenjena študentom	18
1.10. Čarterske in javne šole v ZDA	22
1.1.1. Ozadje študije in metodološki pristop	22
1.1.2. Glavne ugotovitve.....	22
1.1.3. Mrežne (CMO) ali samostojne (stand-alone) čarterske šole?	24
1.1.4. Razlikovanje po lokaciji: urbano, predmestno ali ruralno	24
1.1.5. Financiranje	25
1.11. Analiza podatkov o stopnji dokončanja terciarnega izobraževanja v Sloveniji	26
1.12. Analiza študije “College cost and time to complete a degree: evidence from tuition discontinuities “	27
7. REZULTATI	29
8. DRUŽBENA ODGOVORNOST OZIROMA NEODGOVORNOST	32
9. SKLEP	33

Kazalo slik

Slika 1: Slika 4: Opredelitev cene šolanja, anketa 1	12
Slika 2: Opredelitev stroškov šolanja, anketa 1	13
Slika 3: Kako pomemben je pričakovan prihodek za anketirance, anketa 1	13
Slika 4: Kako bi plačevanje šolnine vplivalo na izbiro smeri, anketa 1	14
Slika 5: Kakovost izobraževanja, anketa 1	14
Slika 6: Kakovost izobraževanja pod pogojem da bi plačeval šolnino, anketa 1	15
Slika 7: Mnenje o ceni izobraževanja, anketa 2	15
Slika 8: Ocena stroškov izobraževanja, anketa 2	16
Slika 9: Pomembnost prihodka po končanem izobraževanju, anketa 2	16
Slika 10: Izbira smeri pod pogojem, da bi anketiranec plačeval šolnino, anketa 2	17
Slika 11: Ocena kakovosti izobraževanja, anketa 2	17
Slika 12: Ocena kakovosti pod pogojem, da bi anketiranec plačeval šolnino, anketa 2	18
Slika 13: Opredelitev glede cene izobraževanja, anketa 3	18
Slika 14: Ocena stroškov izobraževanja, anketa 3	19
Slika 15: Oceana o tem ali anketiranec namerava študij končati v rednem roku, anketa 3	19
Slika 16: Ocena o pomembnosti pričakovanega prihodka po končanem študiju, anketa 3	20
Slika 17: Ali bi anketiranec izbral drugo smer pod pogojem, da bi plačeval šolnino, anketa 3	20
Slika 18: Ocena o kakovosti izobraževanja, anketa 3	20
Slika 19: Ocena o kakovosti izobraževanja pod pogojem, da bi anketiranec plačeval šolnino, anketa 3	21
Slika 20: Povprečna akademsta rast dijakov čarterskih šol, branje in matematika	23
Slika 21: Povprečna akademska rast dijakov marginalnih skupin čarterskih šol	23
Slika 22: Akademska rast dijakov čarterskih šol, po tipih šol	24
Slika 23: Povprečna akademska rast dijakov čarterskih šol po lokaciji	24
Slika 24: Razlika med financiranjem TPS in čarterskih šol	25
Slika 25: Stopnja dokončanja terciarnega izobraževanja po vrsti in obdobju opazovanja	26

Kazalo tabel

Tabela 1: Povprečna ocena kakovosti izobraževanja po skupini dijakov in študentov ter scenariju	31
---	----

POVZETEK

Izobrazba je čudovita stvar, navadnemu posamezniku omogoča pridobivanje novih znanj, skozi katera postane na trgu bolj konkurenčen, otrokom iz revnejših družin, da imajo enake možnosti za uspeh v družbi kot njihovi sovrstniki iz boljših zaledij. Izobrazba povečuje ekonomsko mobilnost posameznikov in jim daje možnost, da dosegajo višje status in boljše življenje v družbi.

Ravno iz tega razloga moderne države svojim državljanom omogočajo dostop do neposredno brezplačnega izobraževanja.

Vendar pa umik cen iz izobraževanja gre v nasprotje vsemu, kar nas ekonomija uči. Cene posamezniku signalizirajo, kaj je racionalno in kaj ni.

V tej raziskovalni nalogi sem raziskoval, kako »brezplačnost« oz. odsotnost cen vpliva na odločitve posameznikov. Zanimalo me je, kako »brezplačnost« vpliva na hitrost zaključka izobraževanja ali brezplačnost vpliva na izbiro izobraževalni smeri, ki niso ekonomsko smiselne in predvsem kako odsotnost cen, konkurence in državno upravljanje izobraževalnih institucij vpliva na kakovost izobraževanja.

Ugotovil sem, da brezplačnost negativno vpliva na hitrost zaključka izobraževanja, delno sem potrdil hipotezo, da brezplačnost vpliva na izbiro izobraževalnih smeri, ki niso ekonomsko racionalne. Dokazal sem tudi, da izobraževalne institucije delujejo bolj učinkovito kot državne institucije, saj dosegajo boljše rezultate in to z manj denarja.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so kakorkoli pomagali pri nastanku te raziskovalne naloge.

1. UVOD

1.1. Oprelitev problema

Formalno izobraževanje predstavlja eno izmed najpomembnejših vlaganj v človeški kapital, saj posameznikom omogoča dostop do širšega znanja in posledično višjih dohodkov. V Sloveniji so vse oblike izobraževanja – od osnovne šole do doktorata – neposredno brezplačne, kar pomeni, da se ob vpisu ne plača šolnina. Vendar pa je treba priznati, da v ekonomiji ni nič popolnoma brezplačnega; vsa izobraževanja so financirana posredno, saj se stroški prenašajo na davkoplačevalce skozi različne oblike obdavčitve. Ta model omogoča enak dostop do izobraževanja tudi otrokom iz revnejših družin, kar povečuje njihovo ekonomsko mobilnost in možnosti za višji družbeni status.

Kljub tem pozitivnim vidikom pa odsotnost neposrednih cenovnih signalov prinaša tudi določene pomanjkljivosti. Ker dijaki in študenti ne nosijo neposrednega finančnega stroška, se lahko razvije občutek »brezplačnosti«, ki slabša motivacijo za pravočasno zaključevanje študija in natančno izbiro izobraževalne smeri. Dejstvo, da visokošolsko strokovno izobraževanje uspešno zaključi le 56 % študentov s srednjo splošno izobrazbo in le 39 % študentov s srednjo strokovno izobrazbo, kaže, da odsotnost osebnega finančnega vložka ne spodbuja odgovornega ravnanja pri študiju (Kozmelj, 2022). Brez neposrednih stroškov nimajo študenti pravega signala, da morajo premišljeno izbrati smer, ki je usklajena s tržnimi potrebami in njihovimi zaposlitvenimi možnostmi. Tako lahko pride do situacij, ko se izberejo študijske smeri, ki v praksi prinašajo enake ali celo nižje dohodke kot srednja šola.

Poleg tega v okolju, kjer so izobraževalne ustanove pod državnim upravljanjem, primanjkuje konkurenčnega pritiska, ki bi institucije silil v stalne izboljšave, posodobitve učnih programov in inovacije v pedagoškem procesu. Država sicer oblikuje učne programe, financira šole in postavlja pogoje, vendar se zaradi centraliziranega financiranja in odsotnosti neposrednih cenovnih signalov pogosto pojavi stagnacija – učbeniki in kurikuli se ne posodablajo dovolj hitro, kar lahko negativno vpliva na prilagodljivost in učinkovitost sistema.

Naloga temelji na trditvi, da v javno financiranem izobraževalnem sistemu, ki je neposredno brezplačen za uporabnika, primanjkuje spodbud za racionalno odločanje in konkurenčnega

pritiska, kar posledično ovira optimalno uporabo omejenih virov ter zmanjšuje učinkovitost izobraževalnega sistema.

1.2. Raziskovalna vprašanja, hipoteze in cilji

Cilj raziskovalne naloge je preučiti, kako neposredno »brezplačno« izobraževanje vpliva na uspešnost dijakov in študentov ter na njihovo izbiro nadaljnje izobrazbe. Poleg tega si prizadevam ugotoviti, kako državno upravljanje izobraževalnega sistema vpliva na njegovo kakovost in ali je sploh potrebno, ter kakšni so dejanski ekonomski stroški izobraževanja.

Moje ključne predpostavke so:

1. Hipoteza 1: Brezplačni šolski sistem negativno vpliva na uspešen zaključek izobraževanja dijakov in študentov.

Ker posamezniki niso finančno odgovorni za svoje izobraževanje, imajo manjšo motivacijo za hitro končanje izobraževanja

1. Hipoteza 2: Dijaki in študenti v brezplačnem šolskem sistemu pogosteje izbirajo študijske programe, ki niso neposredno povezani z ekonomskimi pričakovanji.

Brez finančnih ovir imajo posamezniki več svobode pri izbiri študijskih programov, ki jih osebno zanimajo, ne glede na njihove potencialne zaposlitvene možnosti ali donosnost na trgu dela.

2. Hipoteza 3: Zaradi državnega upravljanja, pomanjkanja cen izobraževanja in konkurence med izobraževalnimi institucijami je kakovost izobrazbe nižja.

Brez konkurence izobraževalne institucije oziroma država nimajo dovolj spodbud za inovacije, izboljšave programov ali prilagajanje tržnim potrebam.

1.3. Metodologija dela

V teoretičnem delu raziskovalne naloge sem se osredotočil na raziskovanje in razlago ključnih pojmov ter dejavnikov, ki pokrivajo področje raziskave. Najprej sem predstavil dejavnike, ki vplivajo na vedenje dijakov in študentov, pri čemer sem poudaril, da imajo glavni vpliv na njihove odločitve in uspešnost subvencije oziroma »brezplačnost izobraževanja«. V tem kontekstu sem obravnaval tudi problematiko moralnega tveganja ter pojav neugodnega izbora,

ki se pojavljata, kadar je izobraževanje močno subvencionirano. Nadalje sem raziskoval dejavnike, povezane z učinkovitim oziroma neučinkovitim delovanjem države na trgu, kjer sem se osredotočil na pojma kreativne destrukcije in nezmožnost učinkovite alokacije virov v okviru državnega upravljanja. Vse teoretične razlage sem črpal iz spletnih virov, analiz ter strokovne in knjižne literature.

V empiričnem delu sem uporabil kombinacijo dveh pristopov. Najprej sem izvedel kvantitativno raziskavo z anketo, ki sem jo poslal vsem srednjim šolam in fakultetam v Mariboru. S tem sem želel pridobiti podatke o mnenjih in izkušnjah učencev ter študentov glede kakovosti in učinkovitosti izobraževalnega sistema. Poleg tega sem analiziral obstoječe študije, ki primerjajo delovanje državnih in zasebnih šol v ZDA. Ta kombinacija kvantitativnih in komparativnih analiz omogoča celovito razumevanje dejavnikov, ki vplivajo na dokončanje izobraževanja.

2. IZOBRAŽEVANJE

Za nadaljnjo analizo je najprej treba pojasniti pojem »brezplačnost«. Ko govorim o brezplačnem izobraževanju, ne mislim, da je dejansko brezplačno. Znani rek pravi:

“There is no such thing as a free lunch.”

V slovenščini bi to lahko izrazili, kot »brezplačnega kosila ni«. Misel ponazarja, da v resnici nič ni povsem brezplačno, saj vedno nekdo krije stroške – enako velja za izobraževanje. V raziskovalni nalogi torej preučujem, kako šolstvo, ki je neposredno brezplačno za uporabnika, vpliva na njegov uspeh in izbiro izobraževalne ustanove. Kot že povedano, v praksi izobraževanje ni brezplačno, saj je strošek pokrit preko davčnih prispevkov.

1.4. Izobrazba in človeški kapital

V najširšem smislu lahko človeški kapital opredelimo kot skupek znanj, veščin, izkušenj in zdravstvenega stanja posameznikov, ki jih ti pridobivajo skozi življenje in ki vplivajo na njihovo produktivnost ter sposobnost ustvarjanja gospodarske vrednosti. Zasnova, ki sta ga v 1960-ih letih razvila Theodore Schultz in Gary Becker, temelji na ideji, da so naložbe v izobraževanje, usposabljanje in zdravje enake pomembne kot naložbe v fizični kapital (npr. stroje ali infrastrukturo). Becker je v svoji vplivni teoriji poudaril, da imajo posamezniki, ki vlagajo v svoje izobraževanje, v povprečju višje dohodke, saj njihove veščine postanejo bolj iskane na trgu dela (KENTON, Human Capital Definition: Types, Examples, and Relationship to the Economy, 2024). To sklepanje je postalo temelj številnih javnih politik, ki spodbujajo dostop do brezplačnega šolstva, z namenom povečanja človeškega kapitala na ravni celotne družbe.

Z vidika posameznika človeški kapital predstavlja usposobljenost za delo, ki se lahko kaže v višjih dohodkih in boljših zaposlitvenih možnostih. Ljudje, ki si pridobijo višjo izobrazbo ali specializirano znanje, so praviloma bolj konkurenčni na trgu dela, imajo večje možnosti za poklicni napredek, v povprečju pa dosegajo tudi višje plače. Zaradi tega se pojavlja splošno razumevanje, da šolanje in poklicno usposabljanje nista zgolj strošek, ampak dolgoročna naložba v boljšo prihodnost. Država, ki spodbuja razvoj in nadgrajevanje človeškega kapitala,

lahko pričakuje pozitivne učinke v obliki večje gospodarske rasti, inovativnosti in stabilnosti, poleg tega pa večja izobraženost družbe prispeva k višji stopnji kulturnega in družbenega razvoja.

V kontekstu te raziskovalne naloge se glede človeškega kapitala pojavlja vprašanje, ali je vlaganje v človeški kapital vedno smotno?

3. SUBVENCIIJE IN POVPRASEVANJE

Naš izobraževalni sistem temelji na tem, da je za uporabnika neposredno brezplačen, zato je treba najprej utemeljiti, kako odsotnost cen vpliva na povpraševanje.

Subvencije ali popolna "brezplačnost" neke storitve vplivajo na tržno dinamiko, saj umetno znižujejo ceno, ki jo plača končni potrošnik. V kontekstu izobraževanja, kjer država (delno ali v celoti) krije stroške šolanja, to pomeni, da študenti kot potrošniki niso neposredno izpostavljeni realnim cenovnim signalom. Posledično se spremeni obnašanje potrošnikov. V krivulji ponudbe in povpraševanja se pri nižji ceni povpraševanje praviloma poveča. Ko država s subvencijo ali popolno "brezplačnostjo" zniža strošek za končnega uporabnika, se poveča število posameznikov, ki so pripravljeni izkoristiti dano storitev (TARVER, 2024). Tako se lahko veliko več oseb odloči za (daljši) študij ali razmislek o akademski karieri, kot bi se sicer, če bi morali plačati polno ceno iz žepa.

Na trgu, kjer ni subvencije, bi se oblikovala ravnotežna cena glede na pripravljenost plačila potrošnikov in velikostjo ponudbe. Subvencija ali »brezplačnost« to razmerje poruši, saj cena za potrošnika ne odraža več dejanskega ravnovesja, temveč vse financira država. V praksi se to kaže kot povečano povpraševanje po študijskih programih, pogosto neodvisno od njihove vsebinske ali zaposlitvene vrednosti.

Ker posamezniki pri odločanju ne upoštevajo polnih stroškov, se pojavijo odmiki od tržnega ravnotežja, ki v običajnih razmerah usmerja potrošnike k bolj racionalni porabi. V izobraževanju, kjer šolnin ni, se to odrazi na več načinov:

1. **Daljša doba študija:** Študent, ki ne čuti visokih stroškov ponavljanja letnika, lahko manj zavzeto pristopi k opravljanju obveznosti ali pa izbira programe, za katere ima nižjo notranjo motivacijo.
2. **Večkratne menjave smeri:** Ko so vpisne pristojbine simbolične ali pa jih ni, je prehod z enega programa na drugega manj tvegan, kar lahko vodi do visoke fluktuacije in neučinkovite rabe sredstev.
3. **Manj skrbi glede kakovosti:** Če uporabnik ne plačuje neposredno (ali plačuje zelo nizko šolnino), ga manj motivira dejanska kakovost izobraževalnega programa, saj "nič ne izgubi" ob manj ustrezni izbiri.

Vse to so oblike prevelike porabe storitve, saj potrošnik ne internalizira vseh stroškov svoje odločitve, stroške pa prelaga na davkoplačevalce.

Pri "čistem" trgu bi ceno obvladovala ponudba in povpraševanje. Subvencija ali "brezplačnost" pa povpraševanje postavi na višjo raven, kot bi bilo sicer, in tako poveča verjetnost, da bodo mnogi vstopali v sistem, ne da bi temeljito presodili realno vrednost ali donosnost izbranih programov.

1.5. Moralni hazard in neugodni izbor

Brezplačnost oziroma subvencioniranje privede tudi do moralnega tveganja. Moralno tveganje je situacija, v kateri ima posameznik spodbudo, da poveča svojo izpostavljenost tveganju, ker ne nosi vseh stroškov, v primeru da bi šlo kaj narobe (KENTON, Moral Hazard: Meaning, Examples, and How to Manage, 2024).

Na primer, lastnik avtomobila brez zavarovanja bo bolj previden, kje parkira svoje vozilo, lastnik dragocenih predmetov brez ustreznega kritja pa jih bo skrbneje shranjeval.

Drugi pojav, neugodni izbor, nastane, ko se v določen program ali zavarovalno shemo včlanijo predvsem tisti z višjim tveganjem, medtem ko se nižjerizični izločijo. Denimo: če neki poplavni načrt zaračuna enotno ceno, izračunano iz povprečnih možnosti poplav na državnem nivoju, bi za nekoga, ki živi na suhem griču, taka polica utegnila biti predraga glede na njegovo (nizko) tveganje. Ostali bi predvsem tisti, ki so zelo izpostavljeni poplavam, zato stroški presežejo pričakovanja zavarovalnice in lahko ogrozijo finančno vzdržnost (Sowell, 2014).

Za pomoč pri ilustraciji pomena moralnega tveganja in neugodnega izbora pri subvencijah sem si izposodil primer moralnega tveganja pri uporabi državnega zavarovalništva na tveganih območjih, katerega avtor Thomas Sowell citira v svoji knjigi Osnove ekonomije.

1.6 Državno »zavarovanje« in njegov vpliv na povpraševanje in tveganje

Ko vlade subvencionirajo zavarovanje, se to razlikuje od zasebnega zavarovanja, ki oceni tveganje, določi ustrezne premije in vzdržuje rezerve. Državni programi pogosto zaračunavajo minimalne ali ničelne premije, dejanske stroške pa prenesejo na davkoplačevalce (Sowell, 2014).

Primer je Nacionalni program poplavnega zavarovanja (NFIP) v ZDA, ki štiti nepremičnine na visokotveganih območjih po preizkih premijah, razliko med dejanskimi stroški in nižjo ceno pa krijejo davkoplačevalci. Tudi agencije, kot je FEMA, zagotavljajo sredstva za obnovo po naravnih nesrečah, kar posredno spodbuja gradnjo na nevarnih območjih.

V zasebnem zavarovanju se višje tveganje odraža v višjih premijah ali strožjih pogojih, kar odvrta gradnjo na poplavnih območjih. NFIP pa s preizkimi premijami ne zmanjšuje tveganja in posledično stroške obnov še naprej nosijo davkoplačevalci. Program vključuje tudi premožne lastnike v letoviščih ter večkratno izplačuje škodo za iste nepremičnine, v posameznih primerih tudi v višini, ki presega tržno vrednost nepremičnine (Sowell, 2014).

1.6. Vzorednice z javno financiranim izobraževanjem

Enaka logika moralnega tveganja se pojavi pri brezplačnem ali zelo subvencioniranem izobraževanju. Ker študent ne čuti neposrednih stroškov študija, mu ni treba tehtati, ali je izbrana smer ekonomsko smiselna, ali naj študij konča hitreje ipd. Plačilo študija s strani države mu hkrati onemogoča jasno oceno, koliko resnično stane dodatno leto (ponavljanje letnika) ali pogosto menjavanje smeri.

Tako kot NFIP spodbuja gradnjo v območjih z visokim tveganjem, tudi »brezplačno« šolstvo lahko podcenjuje ceno časa in vložka, kar vodi v moralno tveganje: dijaki in študenti se obnašajo manj racionalno, ker jim materialnih stroškov ne nalaga trg, temveč jih krije proračun.

»Brezplačnost« oziroma subvencije zameglijo dejanske stroške in tveganja. Pri poplavnih zavarovanjih se to pokaže v večkratnem obnavljanju enih in istih lokacij. Pri šolstvu se lahko kaže v podaljšanih študijskih poteh, visokem deležu preusmeritev med programi, nižji povprečni zavzetosti študentov in s tem večjih javnih izdatkih, kot bi bili, če bi študenti plačevali (vsaj del) realnih stroškov in bili bolj racionalni pri izbiri.

Ko je šolanje (skoraj) brezplačno, študent ni posebej pozoren na stroške, povezane s ponavljanjem letnika, neuspešnimi izpiti ali daljšanjem študija. Ni neposredne denarne kazni za lenobo ali premajhen trud, zato se lahko zgodi, da študenti podaljšujejo študij ali pogosto menjujejo programe, ne da bi občutili resno finančno breme.

Posledica "brezplačnosti" je tudi, da sistem omogoča vstop tudi tistim dijakom in študentom, katerih glavni namen ni pridobitev izobrazbe, ampak odlašanje vstopa na trg dela. To vodi v to, da se posamezniki na študij vpišejo, kljub temu da ga ne nameravajo končati.

Ko se veliko študentov dolgo časa zadržuje v sistemu brez zaključka ali brez potrebnih rezultatov, stroške krije družba.

4. ONEMOGOČANJE KREATIVNE DESTRUKCIJE IN POMANJKANJE KONKURENCE

Do sedaj sem se osredotočal izključno na to, kako »brezplačnost« vpliva na potrošnika, del raziskovalne naloge pa raziskuje kako državno upravljanje šolstva vpliva na njegovo kakovost. Eden od ključnih konceptov, ki so ponavadi onemogočeni pod državnim upravljanjem, je kreativna destrukcija.

V ekonomski teoriji velja koncept kreativne destrukcije za mehanizem, preko katerega novi, bolj učinkoviti ali inovativni procesi in tehnologije izpodrivajo stare, manj produktivne. Posledica je dolgoročna gospodarska rast in višja konkurenčnost. Državno poseganje pa ta proces zavre ali celo prepreči, kadar zaradi političnih razlogov ali interesnih pritiskov ne dovoli, da bi se tehnološko zastareli ali nekonkurenčni akterji umaknili (KOPP, 2023).

Z obsežnimi subvencijami, monopoli ali zavrnitvijo dovoljenj za nove pobude lahko država podaljšuje življenjsko dobo tistim organizacijam in praksam, ki bi jih tekmeci v bolj odprtem okolju prehiteli. Ker so viri omejeni (delovna sila, kapital, čas strokovnjakov), se ohranja zastarela struktura in ne daje priložnosti novim, učinkovitejšim modelom.

Če država spodbuja »udobno« delovanje javnih ali paradržavnih ponudnikov, ki nimajo prave tržne konkurence, se izgubi ključen sprožilec izboljšav. Brez konkurenčnega pritiska (kjer bi tveganje bštečaja ali izgube tržnega deleža akterje prisililo k inovacijam) se kakovost storitev ne izboljšuje in celo nazaduje.

Eden bolj znanih zgodovinskih primerov *zaviranja* kreativne destrukcije izvira iz Anglije v poznem 16. stoletju. Okoli leta 1589 je izumitelj William Lee razvil pletilni stroj, ki je omogočal hitrejše in cenejše pletenje od ročnega dela.

Ko je kraljica Elizabeta I. spoznala, da bi ta naprava lahko povzročila izgubo delovnih mest pri ročnih pletilcih, je zavrnila Leejevo prošnjo za patent in tako preprečila širšo uporabo stroja. To je zavrlo inovacijo, ki bi sicer pomenila pomembno tehnološko prelomnico in izboljšavo (The Editors of Encyclopaedia., 2024).

5. NEUČINKOVITO RAZPOREJANJE VIROV POD DRŽAVNIM UPRAVLJANJEM

Generalno gledano države niso zmožne dobre razporeditve virov in učinkovitega upravljanja. Najbolj očiten in ekstremen primer tega dejstva je primer kampanje Velikega skoka naprej na Kitajskem, pod vodstvom Mao Cetung.

Leta 1958 je Mao Cetung v sklopu svojih načrtov za industrializacijo Kitajske naročil pospešeno povečanje proizvodnje jekla z uporabo decentraliziranih "domačih peči", ki so se postavile tudi na podeželju. Kmetje so bili prisiljeni opustiti kmetijsko delo in začeti z proizvodnjo jekla. Ker novega jekla niso bili sposobni proizvesti, zaradi pomanjkanja znanja in naravnih virov, kljub temu pa so postavljene kvote morali doseči, so bili prisiljeni preoblikovati svoje orodje, kopače in celo traktorje v jeklo. Zaradi pomanjkanja znanja, neustreznih ter grobo izvedenih postopkov je nastalo jeklo, ki je bilo slabo kakovostno, kar je pomenilo ne le neučinkovito izrabo virov, ampak tudi izgubo ključnih sredstev za kmetijsko proizvodnjo. Kombinacija tega in drugih slabih odločitev je vodila do katastrofalne lakote, v kateri je med 1958 in 1962 umrlo med 15 in 45 milijoni ljudi (The Editors of Encyclopaedia, 2025).

Ta sicer skrajni primer iz zgodovine jasno ponazarja, da država ni zmožna racionalne razporeditve virov. Namesto da bi sredstva in delovna sila bili usmerjeni v produktivne in potrebne dejavnosti, se prek državnih direktiv preusmerijo v projekte, ki ne le da ne ustvarjajo dodane vrednosti, temveč celo uničujejo osnovne proizvodne sposobnosti in zmanjšujejo produktivnost.

Pomembnost tega primera za raziskovalno nalogo je večplastna. Čeprav je primer Velikega skoka skrajna ilustracija, nam kaže, da lahko pretirano državno vodenje in pomanjkanje

povratnih informacij, ki jih ponujajo cene, vodita do neoptimalne uporabe sredstev, kar posledično negativno vpliva na končne rezultate. V kontekstu izobraževalnega sistema podobni mehanizmi privedejo do neučinkovitega razporejanja finančnih sredstev in virov, kar vpliva na kakovost in uspešnost izobraževanja.

Prekomerno državno upravljanje in pomanjkanje konkurence omejujeta inovacije, zmanjšata motivacijo in vodita do slabše uporabe proračunskih sredstev. V Sloveniji je najbolj znan primer slabega državnega upravljanja TEŠ 6.

Tukaj si bom izposodil enega od svojih najljubših citatov:

»Prva lekcija ekonomije je pomanjkanje: nikoli ni dovolj virov, da bi zadovoljili vse potrebe.

Prva lekcija politike pa je ignoriranje prve lekcije ekonomije.«

Thomas Sowell

6. RAZISKOVALNI DEL

Empirični del sem izvedel s pomočjo ankete, analiziranja obstoječih študij na področju izobraževanja in analiziranja javno dostopnih podatkov. V prvem delu empirične raziskave sem izvedel anketo.

Naredil sem tri različne ankete, prva je bila namenjena dijakom strokovnih srednjih šol, druga dijakom gimnazij, tretja pa je bila namenjena študentom. Glavni razlog za tri ločene ankete je bil preveriti, ali študentje načrtujejo podaljšanje študija in ugotoviti njihove glavne razloge za to. Hkrati sem gimnazijam in tehničnim šolam poslal različni anketi, saj me je zanimalo, ali je za gimnazijce glavni motiv izbire šole nadaljevanje študija. Poleg tega se stroški izobraževanja med srednjimi šolami in fakultetami razlikujejo, zato je bilo smiselno pripraviti ločene vprašalnike.

Ankete sem poslal na vse srednje šole in fakultete v Mariboru. Omejitev oziroma ovira do katere sem prišel je bila, da večina šol anket ni posredovala naprej svojim dijakom oziroma študentom. Še enkrat pa se zahvaljujem tistim šolam, ki so to naredile.

Anketa namenjena dijakom srednjih strokovnih šol je vsebovala 15 vprašanj. Anketa namenjena gimnazijcem je vsebovala 15 vprašanj. Anketa namenjena študentom je vsebovala 17 vprašanj.

Cilj ankete je bil ugotoviti, kako dijaki in študentje dojemajo kakovost izobraževanja, ceno izobraževanja, kako pomembno je pričakovanje o zaslužku po koncu izobraževanja, kaj so glavni razlogi za izbiro smeri in ali brezplačnost vpliva na njihovo motiviranost.

Zaradi omejitve števila dovoljenih strani, sem v nalogo vključil samo najpomembnejša vprašanja, ključna za potrditev hipoteze, celotno analizo pa prilagam v prilogi.

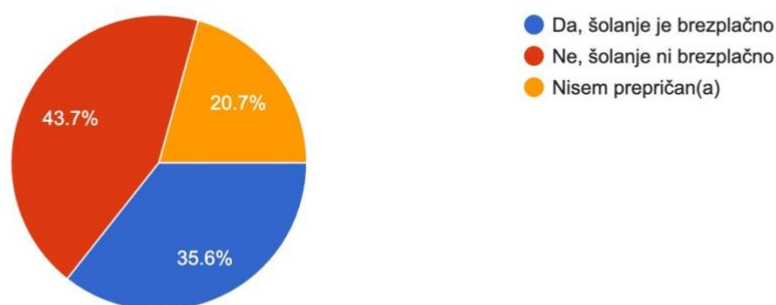
1.7. Anketa namenjena tehnikom

Anketiranci so odgovarjali na vprašanje o tem, ali je njihovo izobraževanje brezplačno. Večina (43,7 %) meni, da šolanje ni brezplačno, 35,6 % je prepričan, da je, 20,7 % pa jih glede tega ni imelo jasnega stališča.

Slika 1: Slika 4: Opredelitev cene šolanja, anketa 1

Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?

87 responses

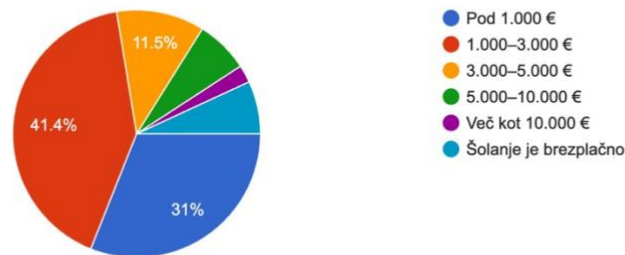
V zvezi z ocenjenimi stroški izobraževanja na dijaka je 41,4 % anketiranih navedlo, da se ti gibljejo med 1.000 in 3.000 evri na leto. Sledijo tisti, ki stroške ocenjujejo pod 1.000 evrov (31

%), med 3.000 in 5.000 evri (11,5 %), med 5.000 in 10.000 evri (6,9 %) ter nad 10.000 evri (2,3 %). Dodatno 6,9 % meni, da stroškov sploh ni.

Slika 2: Opredelitev stroškov šolanja, anketa 1

Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na dijaka?

87 responses

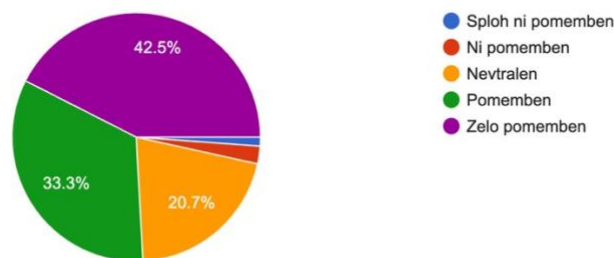

Dijaki so ocenjevali pomembnost pričakovanega prihodka po koncu šolanja. Največ (42,5 %) jih je izbralo možnost »zelo pomembno«, 33,3 % »pomembno«, 20,7 % »nevtralnno«, 2,2 % »nepomembno« in 1,1 % »sploh nepomembno«.

Slika 3: Kako pomemben je pričakovan prihodek za anketirance, anketa 1

Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

87 responses

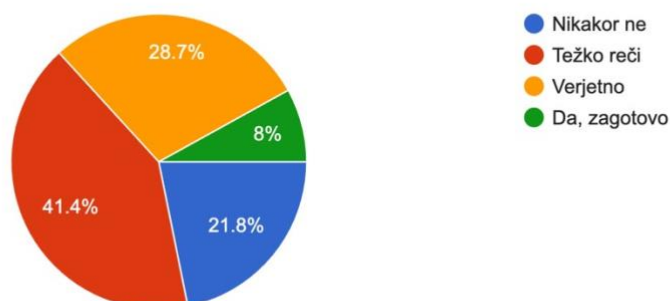

Anketiranci so se opredelili, ali bi izbrali drugačno izobraževalno smer, če bi bilo šolanje plačljivo. »Težko reči« je navedlo 41,4 %, »verjetno« 28,7 %, »nikakor ne« 21,8 %, »zagotovo« pa 8 %.

Slika 4: Kako bi plačevanje šolnine vplivalo na izbiro smeri, anketa 1

Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

87 responses

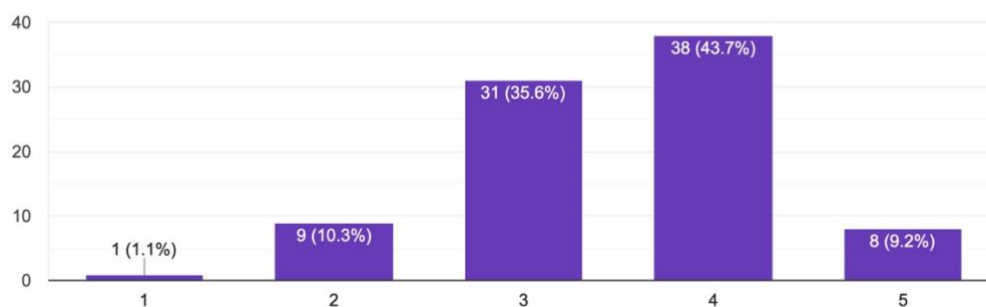

Na lestvici od 1 (zelo slabo) do 5 (odlično) je 1,1 % anketirancev ocenilo izobraževanje z najslabšo oceno, 10,3 % z oceno 2, 35,6 % z oceno 3, 43,7 % z oceno 4 in 9,2 % z oceno 5. Ti podatki nakazujejo, da večina dijakov izobraževanje dojema kot kakovostno.

Slika 5: Kakovost izobraževanja, anketa 1

Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

87 responses

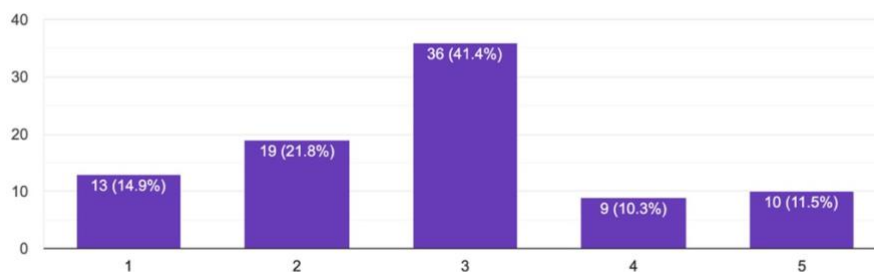

Anketiranci so morali podati oceno kakovosti izobraževanja tudi v primeru, če bi to postalo plačljivo. Pri tem se je 14,9 % odločilo za oceno 1, 21,8 % za oceno 2, 41,4 % za oceno 3, 10,3 % za oceno 4 in 11,5 % za oceno 5. V primerjavi s prejšnjo oceno se je delež višjih ocen zmanjšal, kar nakazuje, da imajo dijaki občutno boljše predstavo o kakovosti, ko izobraževanje ni vezano na neposredne stroške.

Slika 6: Kakovost izobraževanja pod pogojem da bi plačeval šolnino, anketa 1

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

87 responses

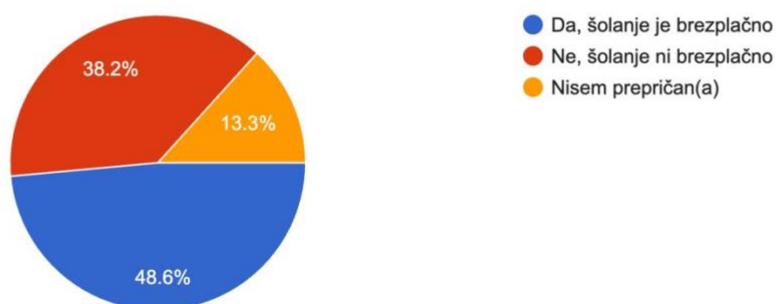
1.8. Anketa namenjena gimnazijcem

Na vprašanje, ali je šolanje brezplačno, je 48,6 % dijakov odgovorilo pritrdilno, 38,2 % meni, da ni, medtem ko 13,3 % ni bilo prepričanih.

Slika 7: Mnenje o ceni izobraževanja, anketa 2

Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?

173 responses

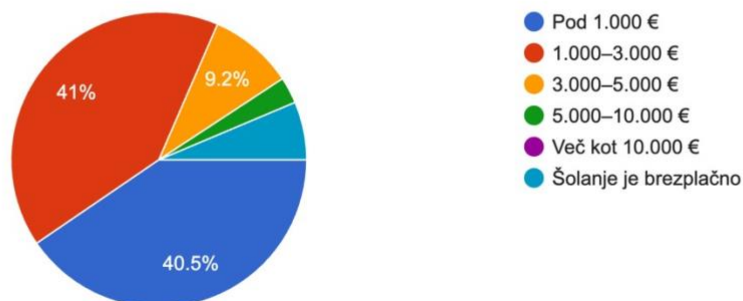

Ocene letnih stroškov za gimnazijce nakazujejo, da 41 % anketiranih stroške postavlja med 1.000 in 3.000 €, 40,5 % jih ocenjuje pod 1.000 €, 9,2 % se odloča za razpon 3.000–5.000 €, 6,4 % meni, da je šolanje brezplačno, 2,9 % pa jih je stroške ocenilo med 5.000 in 10.000 €.

Slika 8: Ocena stroškov izobraževanja, anketa 2

Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na dijaka?

173 responses

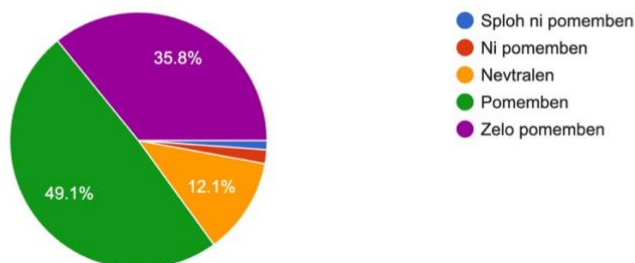

Pričakovani dohodek po končanem izobraževanju je za 35,8 % vprašanih »zelo pomemben«, 49,1 % ga označuje kot »pomemben«, 12,1 % ostaja nevtralnih, 1,7 % meni, da je nepomemben, in 1,2 % da sploh ni pomemben.

Slika 9: Pomembnost prihodka po končanem izobraževanju, anketa 2

Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

173 responses

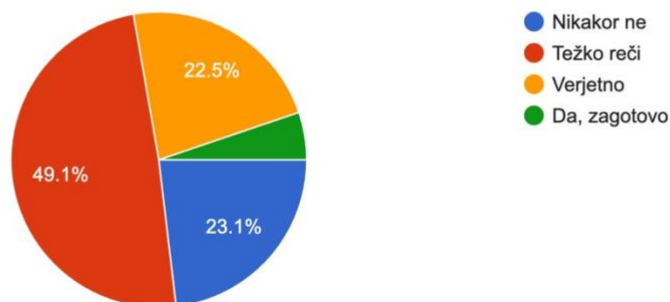

Vprašanje, ali bi izbrali drugo smer, če bi bila gimnazija plačljiva, je več kot polovica (49,1 %) uvrstila v kategorijo »teško reči«, 23,1 % jih je odgovorilo z »nikakor ne«, 22,5 % z »verjetno«, 5,2 % pa z »zagotovo«.

Slika 10: Izbira smeri pod pogojem, da bi anketiranec plačeval šolnino, anketa 2

Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

173 responses

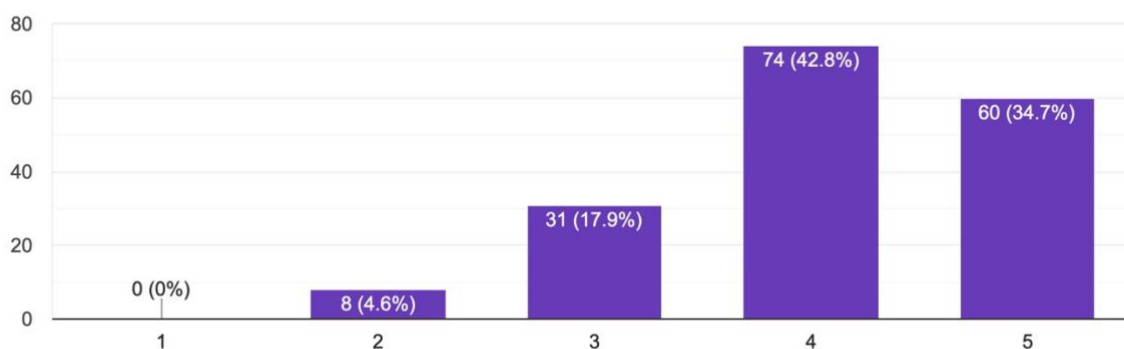

Dijaki so kakovost izobraževanja najpogosteje ocenili z višjimi ocenami: 4 (42,8 %) ali 5 (34,7 %). Manjši delež (17,9 %) jih je izbral oceno 3, 4,6 % oceno 2, nihče pa izobraževanju ni pripisal ocene 1.

Slika 11: Ocena kakovosti izobraževanja, anketa 2

Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

173 responses

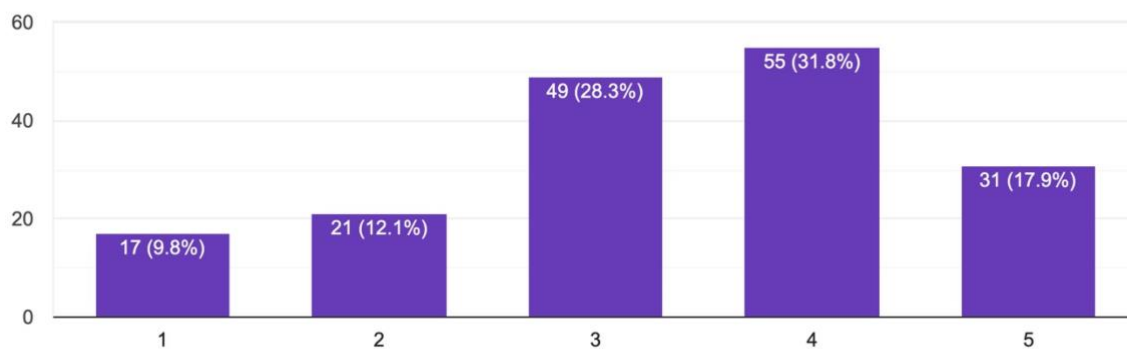

Ob predpostavki, da bi bilo treba za šolanje plačati 7.000 € letno, se povprečna ocena kakovosti sicer zniža, a ostaja v pozitivnem območju. Največ dijakov (31,8 %) je izbralo oceno 4, skupno 17,9 % oceno 5, 28,3 % oceno 3, 12,1 % oceno 2 in 9,8 % oceno 1.

Slika 12: Ocena kakovosti pod pogojem, da bi anketiranec plačeval šolnino, anketa 2

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

173 responses

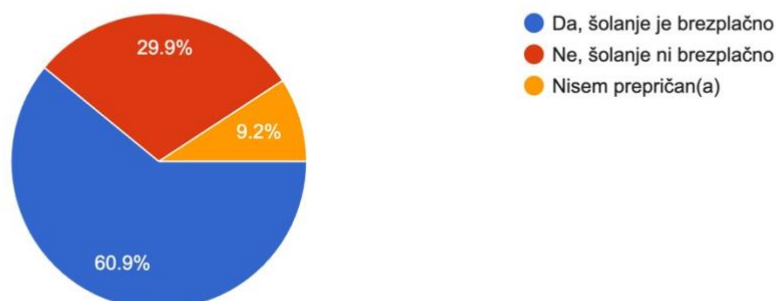
1.9. Anketa namenjena študentom

Vprašanje o tem, ali je njihov študij brezplačen, je 60,9 % udeležencev komentiralo pritrdilno, 29,9 % meni, da šolanje ni brezplačno, 9,2 % pa ni bilo prepričanih.

Slika 13: Opredelitev glede cene izobraževanja, anketa 3

Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?

87 responses

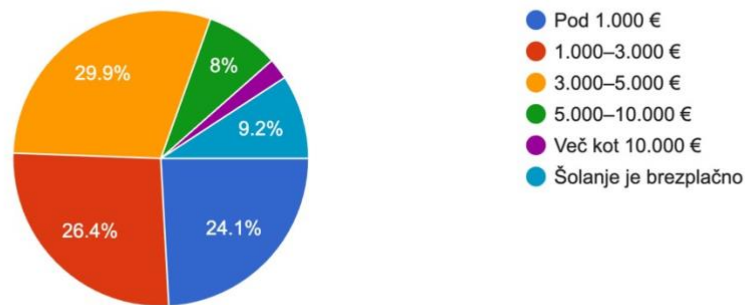
Pri ocenjevanju povprečnih stroškov na študenta se je večina (26,4 %) opredelila za razpon

1.000–3.000 € letno, 24,1 % je stroške postavilo pod 1.000 €, 29,9 % v območje 3.000–5.000 €, 8 % med 5.000 in 10.000 €, 2,3 % nad 10.000 €, 9,2 % pa meni, da je šolanje brez stroškov.

Slika 14: Ocena stroškov izobraževanja, anketa 3

Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na študenta?

87 responses

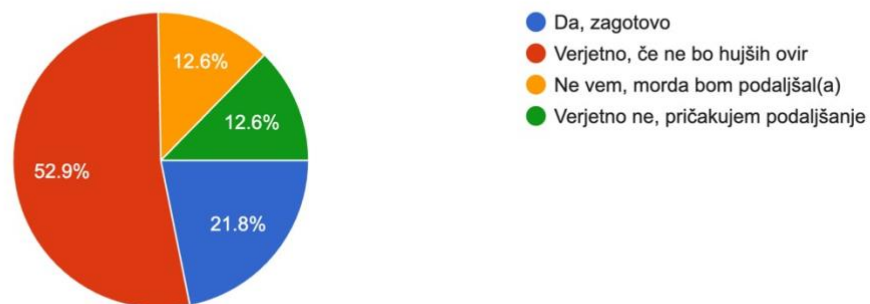

Na vprašanje, ali nameravajo študij zaključiti v rednem roku, je 21,8 % odgovorilo pritrdilno, 52,9 % jih je menilo, da ga bodo verjetno ob uspešnem poteku, 12,6 % ni znalo presoditi (morda podaljšajo), 12,6 % pa že pričakuje podaljšanje.

Slika 15: Oceana o tem ali anketiranec namerava študij končati v rednem roku, anketa 3

Ali pričakuješ, da boš študij dokončal(a) v rednem roku?

87 responses

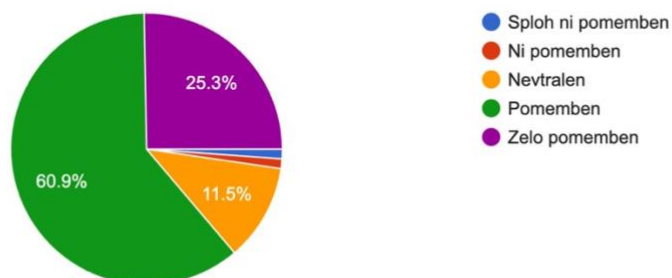

Kot zelo pomemben je pričakovan prihodek po zaključku študija označilo 25,3 % vprašanih, 60,9 % ga je ocenilo kot pomemben, 11,5 % kot nevtralen, 1,1 % kot nepomemben in 1,1 % kot sploh ne pomemben.

Slika 16: Ocena o pomembnosti pričakovanega prihodka po končanem študiju, anketa 3

Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

87 responses

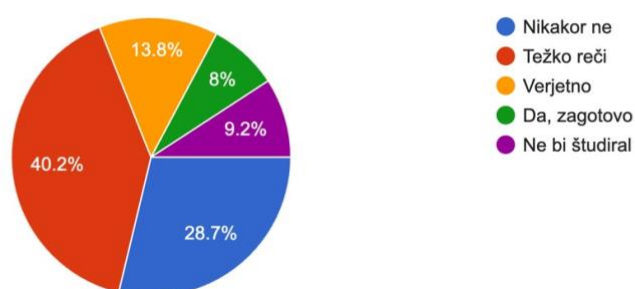

V primeru, da bi za študij morali neposredno plačevati, se je 40,2 % študentov opredelilo za »težko reči«, 28,7 % za »nikakor ne«, 13,8 % za »verjetno«, 8 % za »zagotovo«, 9,2 % pa jih je navedlo, da v tem primeru študija sploh ne bi začeli.

Slika 17: Ali bi anketiranec izbral drugo smer pod pogojem, da bi plačeval šolnino, anketa 3

Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

87 responses

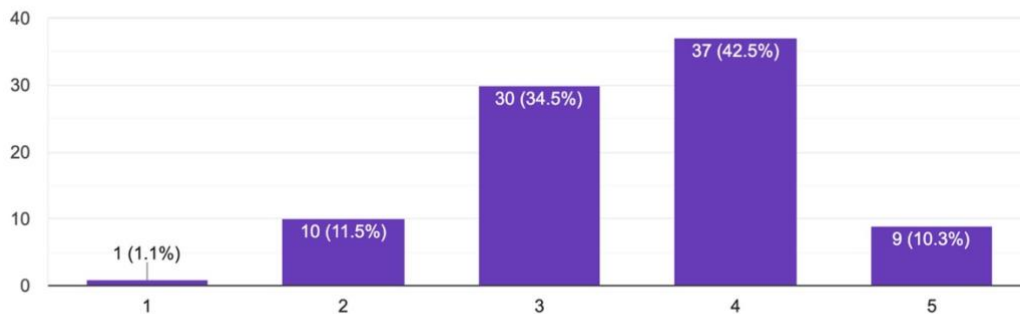

Na vprašanje, kako ocenjujejo kakovost trenutnega študija, so študenti ponudili naslednje odgovore: 1,1 % z 1, 11,5 % z 2, 34,5 % z 3, 42,5 % z 4 in 10,3 % z 5. To nakazuje, da jih več kot polovica (približno 53 %) kakovost študija vidi v zgornjem delu ocenjevalne lestvice (4 in 5).

Slika 18: Ocena o kakovosti izobraževanja, anketa 3

Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

87 responses

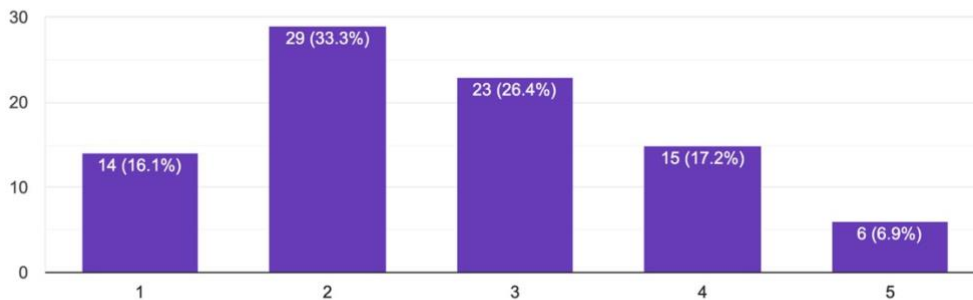

Ob enakem vprašanju, vendar z vključitvijo predpostavke o plačljivi obliki študija, se je delež višjih ocen (4 in 5) zmanjšal na 17,2 % oziroma 6,9 %. Največ anketirancev (33,3 %) je izbralo oceno 2, 26,4 % oceno 3, 16,1 % oceno 1. Ti premiki kažejo, da študenti pozitivno ocenjujejo kakovost v veliki meri, če ta ni povezana z visokimi stroški.

Slika 19: Ocena o kakovosti izobraževanja pod pogojem, da bi anketiranec plačeval šolnino, anketa 3

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval 10.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

87 responses

1.10. Čarterske in javne šole v ZDA

Želel sem preveriti, ali zasebne šole učinkoviteje upravljajo vire, zato sem analiziral študijo CREDO, ki primerja uspešnost javnih in čarterskih šol v ZDA. Čarterske šole postajajo vse pomembnejši del javnega šolstva, študija CREDO (Stanford University) pa obsega 31 zveznih držav ter Washington D. C. in New York City. Primerjajo učence čarterskih šol z demografsko ter akademsko primerljivimi vrstniki v tradicionalnih javnih šolah, pri čemer rezultati kažejo, kako lahko večja avtonomija in inovativnost čarterskih šol vplivata na napredek v branju in matematiki.

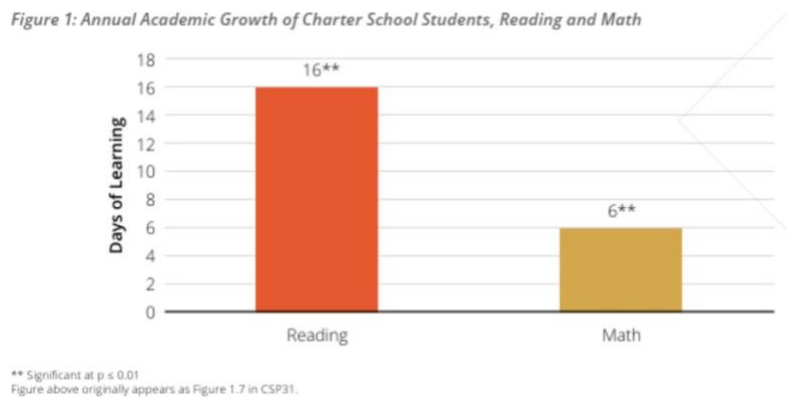
1.1.1. Ozadje študije in metodološki pristop

CREDO pri zbiranju podatkov sodeluje z zveznimi uradi za šolstvo, kjer pridobi rezultate standardiziranih testov ter demografske podatke (npr. ekonomski status, jezik, posebne potrebe). Nato s statističnim postopkom poiščejo navideznega »dvojnika« v javni šoli za vsakega učenca čarterske šole, pri čemer ujemajo ključne lastnosti (rezultati testov, rasa, revščina, znanje angleščine, posebne potrebe). Razlika v napredku med učencem čarterske šole in njegovim dvojnikom se posledično označi kot učinek, ki ga pripisujemo sami šoli. Kot mersko enoto uporabljajo »dneve učenja« (180 dni ustreza enemu šolskemu letu). Če čarterski učenec denimo doseže 16 dodatnih dni napredka, to pomeni, da se je naučil toliko, kot bi se njegov vrstnik v javni šoli v 16 dneh pouka več (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023).

1.1.2. Glavne ugotovitve

Rezultati iz obdobja 2014–2019 kažejo, da čarterske šole, gledano v celoti, omogočajo učencem od 6 do 16 dni dodatnega napredka na leto (6 dni v matematiki in 16 dni v branju) glede na primerljive vrstnike v tradicionalnih javnih šolah. Na prvi pogled se morda razlika 6 dni ne zdi velika, vendar je treba upoštevati, da gre za milijone učencev, in se lahko že nekajdnevna prednost v enem letu množi čez več let šolanja (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023).

Slika 20: Povprečna akademsta rast dijakov čarterskih šol, branje in matematika

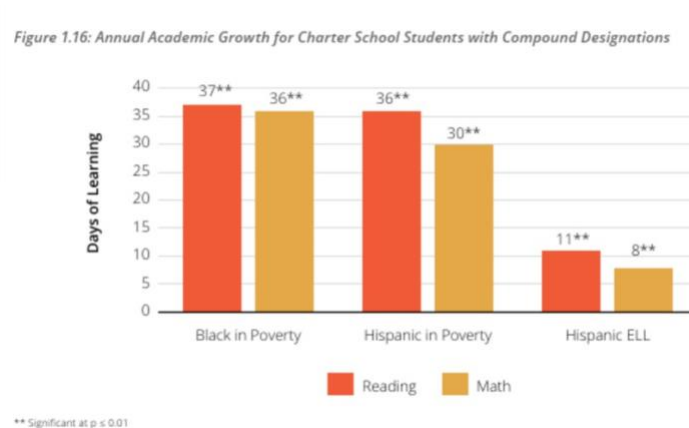

Vir: (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023)

V tem naboru je ključno izstopala rast pri obrobni skupinah (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023):

- *Temnopolti učenci v revščini*: v povprečju so v čarterskih šolah pridobili do 37 dodatnih dni v branju in 36 dodatnih dni v matematiki, ponekod pa še več.
- *Hispanski učenci v revščini*: pri slednjih se je pojavilo tudi do +36 dni napredka na leto v branju in 30 dodatnih dni v matematiki.
- *Učenci iz revnejših okolij*: ti so na splošno dosegali večje pridobitve, kar pripomore k zmanjšanju t. i. dosežnih vrzeli (achievement gaps). T. i. *gap-buster* šole so pokazale, da se lahko otrokova rasna ali socialna pripadnost »nevtralizira« z ustreznimi didaktičnimi pristopi, saj so ranljive skupine dosegale vsaj enako, pogosto pa še višjo rast znanja kot njihovi privilegirani vrstniki.
-

Slika 21: Povprečna akademska rast dijakov marginalnih skupin čarterskih šol

Vir: (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023)

1.1.3. Mrežne (CMO) ali samostojne (stand-alone) čarterske šole?

CREDO ločuje dve glavni kategoriji čarterskih šol:

- *Mrežne šole (CMO)*: organizirane so pod skupnim upravljavcem, ki skrbi za centralizirano vodenje in administracijo. Glede na raziskavo je ravno ta tip šol izkazoval zelo visoke kazalnike dodatnega napredka, saj so v povprečju pokazali +27 dni v branju in +23 dni v matematiki glede na TPS (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023).
- *Stand-alone šole*: samostojne ustanove, ki niso del večje mreže. Tudi te čarterske šole so običajno dosegale boljši rezultat pri branju (okoli 10 dodatnih dni) in slabši (-3 dni) pri matematiki (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023).

Slika 22: Akademska rast dijakov čarterskih šol, po tipih šol

Figure 2: Annual Academic Growth of Charter School Students by Charter School Type, Reading and Math

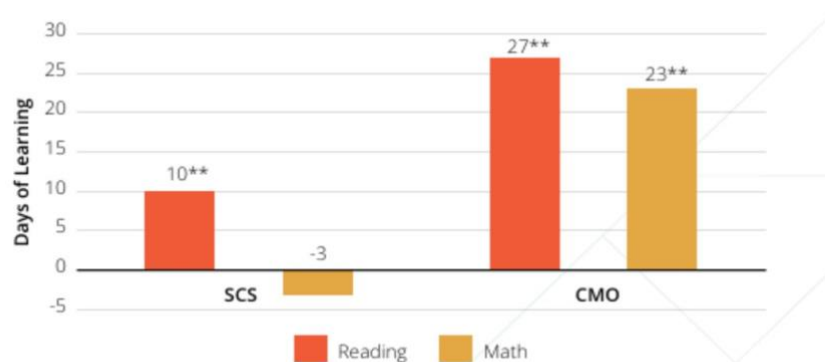

Figure above originally appears as Figure 2.4 in CMO23.

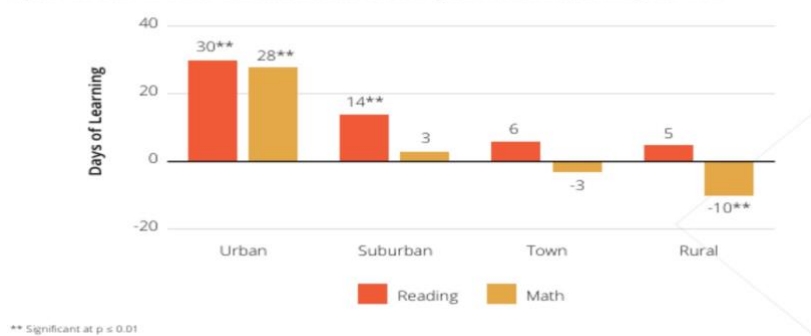
Vir: (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023)

1.1.4. Razlikovanje po lokaciji: urbano, predmestno ali ruralno

Največje razlike so se pokazale v urbanih okoljih, kjer čarterske šole v povprečju prinašajo +3/ dodatnih dni učenja v branju in +28 dodatnih dni v matematiki glede na tamkajšnje javne šole. V predmestnih okoljih so učenci v čarterskih šolah beležili +14 dni v branju in +3 dni v matematiki, kar še vedno označuje občutno prednost, medtem ko v ruralnih skupnostih čarterske šole prinašajo približno +5 dodatnih dni v branju, pri matematiki pa so učinki negativni (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023).

Slika 23: Povprečna akademska rast dijakov čarterskih šol po lokaciji

Figure 1.20: Charter School Student Academic Growth by School Location, Reading and Math

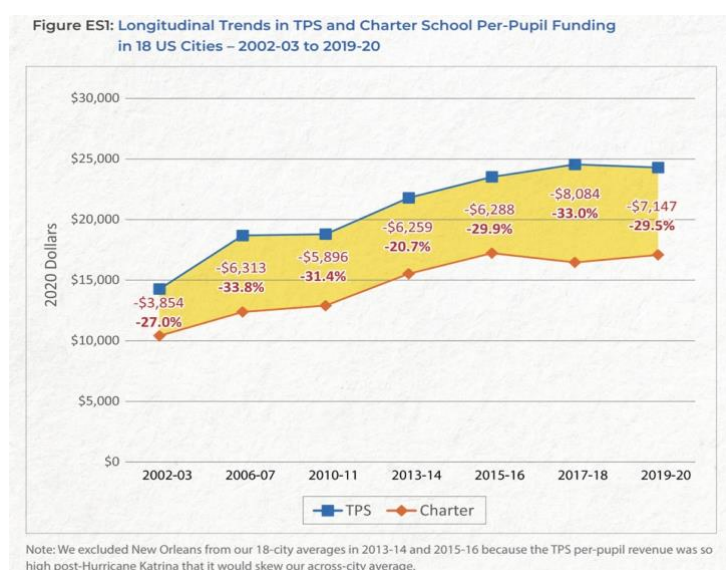

Vir: (Raymond, Woodworth, Lee, & Bachofer, 2023)

1.1.5. Financiranje

Zraven boljših rezultatov čarterske šole v povprečju prejmejo 30 % manj financiranja kot javne šole. To absolutno potrjuje idejo, da ne samo, da čarterske šole dosegajo boljše rezultate. Boljše rezultate dosegajo z manj viri (Elbaum, 2023).

Slika 24: Razlika med financiranjem TPS in čarterskih šol

Vir: (Elbaum, 2023)

Študija CREDO kaže, da imajo čarterske šole v povprečju dodano vrednost za učence, V nekaterih primerih se je izkazalo, da učenci v takih šolah ne le dohitevajo, ampak lahko celo presežejo dosežke svojih vrstnikov z ugodnejšim zaledjem.

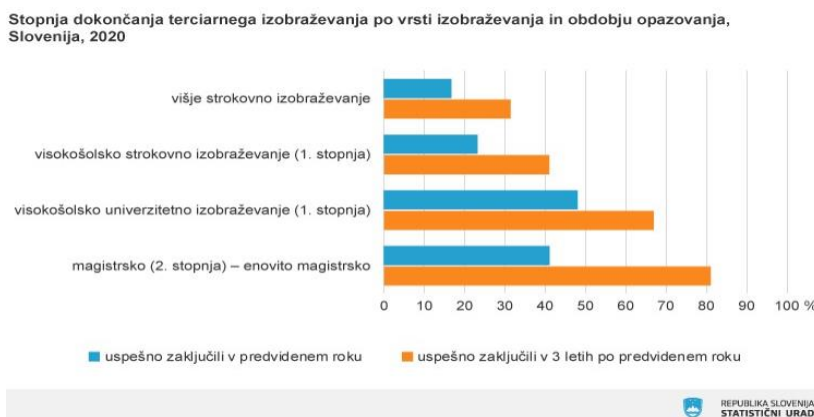
1.11. Analiza podatkov o stopnji dokončanja terciarnega izobraževanja v Sloveniji

Glaven problem brezplačnega izobraževanja je, da stroške neuspeha krijemo davkoplačevalci, kar dokazujejo tudi podatki Statističnega urada RS, ki kažejo, da se stopnja zaključka terciarnega izobraževanja precej razlikuje glede na vrsto študija. Pri rednih študentih visokošolskega izobraževanja 1. stopnje je bil v predvidenem roku leta 2017 zaključek dosežen pri 38 % študentov, kar se v treh letih po predvidenem roku (do leta 2020) poveča na 56 %. Pri visokošolskem univerzitetnem izobraževanju pa je študij uspešno zaključilo dve tretjini študentov (66,7 %), medtem ko je bil najvišji delež dokončanja v enovitih magistrskih programih (81 %) (Kozmelj, 2022).

Analiza razkriva pomembne razlike med različnimi vrstami terciarnega izobraževanja:

- **Višje strokovno izobraževanje:** Stopnja dokončanja je precej nižja, saj ga uspešno zaključi le 31,3 % študentov.
- **Visokošolsko strokovno izobraževanje:** Dokončanje doseže 41 %, kar je nekoliko višje kot pri višjem strokovnem izobraževanju.
- **Univerzitetno izobraževanje:** Tu je stopnja dokončanja najvišja (66,7 %).
- **Enoviti magistrski študij:** Najuspešnejši so študenti tega tipa, kjer uspešno zaključi 81 %.

Slika 25: Stopnja dokončanja terciarnega izobraževanja po vrsti izobraževanja in obdobju opazovanja

Vir: (Kozmelj, 2022)

Uspeh oziroma neuspeh študentov je pomemben, saj ceno zanj plačujemo vsi. Ko stroške svojih neuspehov plačuje posameznik je to njegov problem, ko pa stroške posameznikovih slabih odločitev nosimo davkoplačevalci, pa je to problem vseh nas.

1.12. Analiza študije “College cost and time to complete a degree: evidence from tuition discontinuities “

V študiji avtorji obravnavajo razširjen pojav, da na univerzah v številnih državah velik delež študentov zavleče študij prek uradno predvidenega časa, včasih celo za več let. Vzporedno s tem pa na številnih univerzah šolnina po zaključku rednega obdobja ne raste, temveč pogosto ostane enaka ali se celo zniža. To sproža vprašanje, zakaj študenti ostanejo vpisani dalj časa, kot naj bi trajal posamezen študijski program in ali k zamudam prispeva ravno časovni profil šolnin, ki so po uradnem zaključku lahko nižje ali vsaj nespremenjene. Avtorji domnevajo, da bi višja “nadaljevalna” šolnina (torej šolnina po rednem obdobju) študente spodbudila k hitrejšemu zaključku, saj bi tako imeli motiv končati pravočasno oziroma čim prej. Osrednje empirično vprašanje se glasi, ali višji strošek šolnine, ki ga študenti plačajo v zadnjem rednem letu, dejansko zmanjša verjetnost, da diplomirajo pozno (torej po uradno predvidenem času).

Študent se lahko potruди diplomirati v “rednem” obdobju ali pa zaključek prestavi v naslednje obdobje, pri čemer je zaključek vsakega obdobja negotov in verjetnost diplome raste z vloženim “naporom”. Prihodnji donos iz pravočasne diplome je višji kot iz poznejše (vrednost izobraževanja se z zamudo nekoliko zmanjša), a je diploma kljub zamudi še vedno donosna. Ključno je, da šolnina posameznega leta, ki je že plačana, ne vpliva neposredno na trud znotraj tega istega obdobja, ker gre za “potopljeni strošek”. V večji meri pa vpliva nadaljevalna šolnina – višji pričakovani strošek v primeru, da študent ne diplomira pravočasno, spodbudi večji trud v rednem obdobju in s tem poveča verjetnost pravočasne diplome.

Napoved modela je torej, da se bo študent bolj potrudil, če ga po izteku “normalnega” roka čaka višja šolnina (Garibaldi, Giavazzi, Ichino, & Rettore, 2007).

Rezultati kažejo, da je povišanje šolnine v četrtem letu statistično značilno zmanjšalo verjetnost, da bo študent diplomiral pozneje od predvidenega roka. Natančneje, povišanje za 1000 evrov je to verjetnost znižalo za okoli 6,1 % glede na izhodiščno vrednost, po kateri je bilo kar 80 % študentov poznih diplomantov. Ti učinki so robustni in ekonomsko pomembni, pri čemer povečanje šolnine ni povzročilo več odhodov iz študija (dropout), prav tako ni poslabšalo učne uspešnosti (merjeno z zaključnimi ocenami). Vse kaže, da višji nadaljevalni stroški študente spodbudijo k pravočasnejšemu zaključku, ne da bi to vodilo v izrazite

negativne posledice za kakovost ali nadaljevanje študija (Garibaldi, Giavazzi, Ichino, & Rettore, 2007).

Zaključek študije je, da dvig nadaljevalne šolnine izrazito zmanjša verjetnost pozne diplome, ne da bi povečal opuščanje študija ali poslabšal učnih dosežkov. Študenti torej močno reagirajo na mejne spremembe stroška, tudi če je ta na videz majhen v primerjavi z izgubo zaslužka. V praksi bi lahko oblikovanje časovno prilagojene šolnine postalo učinkovito orodje za višje šole in univerze, ki se soočajo z visoko stopnjo zamud pri diplomiranju. Raziskava nazorno pokaže, da študenti v povprečju precej upoštevajo denarne spodbude in da lahko že relativno manjša sprememba v šolnini po "uradnem" zaključnem roku bistveno vpliva na hitrost diplomiranja (Garibaldi, Giavazzi, Ichino, & Rettore, 2007).

7. REZULTATI

Hipoteza 1: Brezplačni šolski sistem negativno vpliva na uspešno končanje izobraževanja dijakov in študentov.

Hipoteza je potrjena, saj sem skozi analizo rezultatov študije »stroški na fakulteti in čas za dokončanje diplome«, dokazal, da uveljavljanje dodatne šolnine vodi do večjega odstotka študentov, ki študij konča v rednem roku.

Hipoteza 2: Dijaki in študenti v brezplačnem šolskem sistemu pogosteje izbirajo študijske programe, ki niso neposredno povezani z ekonomskimi pričakovanji.

Hipoteza je delno potrjena. Skozi teoretični del naloge sem pokazal, kaj bi se v teoriji moralo dogajati, v praktičnem delu sem skozi vprašanje »Ali bi izbrali drugo smer, če bi bilo treba zanj plačevati?« pokazal, da bi se del anketirancev odločil za drugo smer izobraževanja v primeru, da bi zanj morali plačati. Bolj natančno:

Pri srednjih strokovnih šolah se je 41,4 % dijakov opredelilo, kot težko reči, 28,7 % je izbralo verjetno, 21,8 % je izbralo nikakor ne, 8 % pa zagotovo.

Pri gimnazijah je 49,1 % anketirancev odgovorilo, da težko reči, 23,1 % nikakor ne, 22,5 % pa, da bi verjetno izbrali drugo smer, 5,2 % jih, da bi zagotovo zamenjali smer.

Pri fakultetah se je 41,2 % študentov opredelilo, kot težko reči, 28,7 % je izbralo nikakor ne, 13,8 % je izbralo verjetno, 8 % zagotovo in 9,2 % ne bi študiral.

Ti podatki prvič nakazujejo, da bi med četrtino do tretjino dijakov oz. študentov v primeru, da bi bili soočeni z vprašanjem, verjetno ali zagotovo izbrali drugo smer, v primeru študija 9,2 % študentov celo ne bi študiral. Pri vseh treh anketah se je pokazalo, da je velik delež dijakov oz. študentov nesiguren glede vprašanja, kar dokazuje velik delež anketirancev, ki je izbralo odgovor »težko reči«. Tukaj pa se postavlja vprašanje, kako bi se anketiranci z vprašanjem spopadali v resničnosti.

Skozi anketo se je pokazalo, da je potencialni dohodek pri vseh treh skupinah anketirancev zelo pomemben, kar nakazuje, da na odločitev, katero smeri izbrati, vplival tudi potencialni prihodek.

Zaradi kombinacije teh dveh razlogov hipotezo delno potrjujem, saj je razvidno, da brezplačnost povečuje izbiro nekaterih smeri, hkrati pa dijaki in študentje v svojo izbiro zajemajo tudi prihodkovni vidik.

Hipoteza 3: Zaradi državnega upravljanja, pomanjkanja cen izobraževanja in konkurence med izobraževalnimi institucijami je kakovost izobrazbe nižja.

Hipoteza je potrjena. Skozi anketo in analizo študije CREDO sem dokazal, da državno upravljanje negativno vpliva na kakovost izobraževanja. Pri študiji se to odraža skozi več vprašanj. Pomanjkanje zavedanja se je odrazilo pri vprašanju, ki je od anketirancev zahtevalo opredelitev, koliko po njegovem mnenju znaša strošek izobraževanja. Pri slednjem sem ugotovil, da dijaki in študentje nimajo realne predstave o stroških njihovega izobraževanja.

Srednje strokovne šole: 41,4 % dijakov je ocenilo strošek izobraževanja med 1.000-3.000 evrov letno, 31 % je stroške postavilo pod 1.000 evrov na leto, 11,5 % je stroške ocenilo med 3.000-5.000 evrov, 6,9 % je stroške postavilo med 5.000-10.000 evrov, prav tako je 6,9 % ocenilo da je šolanje brezplačno in da stroškov ni, 2,3 % pa je ocenilo da stroški znašajo več kot 10.000 evrov.

Pri srednjih strokovnih šolah je več kot 70 % dijakov stroškov ocenilo pod 3.000 evrov na leto, medtem ko realni stroški znašajo okoli 6.000 evrov na leto, po podatkih SURSA (Škrbec, 2022).

Gimnazije: 41 % dijakov je ocenilo, da letni stroški znašajo 1.000–3.000 €, 40,5 % jih je stroške postavilo v kategorijo pod 1.000 €, 9,2 % jih je stroške ocenilo med 3.000– 5.000 €, 6,4 %, da je šolanje brezplačno in 2,9 % je stroške ocenili med 5.000–10.000 €.

Pri gimnazijah je več kot 80 % dijakov stroške ocenilo pod 3.000 evrov na leto, medtem ko realni stroški znašajo okoli 6.000 evrov na leto, po podatkih SURSA (Škrbec, 2022).

Fakultete: 26,4 % študentov je ocenilo med 1.000-3.000 evrov letno, 24,1 % je stroške postavilo pod 1.000 evrov na leto, 29,9 % je stroške ocenilo med 3.000-5.000 evrov, 8 % je stroške postavilo med 5.000-10.000 evrov, 9,2 % je ocenilo da je šolanje brezplačno in da stroškov ni, 2,3 % pa je ocenilo, da stroški znašajo več kot 10.000 evrov.

Pri fakultetah je več kot 80 % študentov ocenilo, da stroški njihovega izobraževanja znašajo pod 5.000 evrov na leto, medtem ko realni stroški znašajo 10.000 evrov na leto, po podatkih SURSA (Škrbec, 2022).

Pri vprašanju o oceni kakovosti izobraževanja so dijaki srednjih strokovnih šol v povprečju ocenili s 3,49, 4,08 dijaki gimnazij in 3,49 študentje. Ko pa sem k vprašanju dodal, kako bi kakovost ocenili v primeru, da bi za izobraževanje plačevali neposredno, so povprečne ocene drastično padle. V povprečju so kakovost dijaki srednjih strokovnih šol ocenili z 2,81, dijaki gimnazij so podali povprečno oceno 3,36, študentje pa so kakovost v povprečju ocenili z 2,65.

Tabela 1: Povprečna ocena kakovosti izobraževanja po skupini dijakov in študentov ter scenariju

Skupina	Scenarij	Povprečna ocena
Dijaki	Brezplačno	3,49
Dijaki	Plačljivo	2,81
Gimnazijci	Brezplačno	4,08
Gimnazijci	Plačljivo	3,36
Študentje	Brezplačno	3,49
Študentje	Plačljivo	2,65

Analiza študije CREDO, ki v ZDA primerja uspehe čarterskih šol v primerjavi z javnimi je pokazala, da čarterske šole v povprečju posameznikom omogočijo 6 dodatnih dni napredka v matematiki in 16 dni napredka v branju glede na primerljive vrstnike v tradicionalnih javnih šolah.

Na podlagi ugotovitev potrjujem 3. hipotezo, saj sem dokazal, da pomanjkanje cen zamegljuje oceno realnih stroškov povezanih z izobraževanjem, prav tako sem dokazal, da ko v ocenjevanje vključimo realne stroške izobraževanja, ocena kakovosti drastično pade. Skozi analizo študije CREDO pa sem pokazal, pa zasebne izobraževalne ustanove dosegajo boljše rezultate z manj denarja, kot njimi primerljive državne šol.

8. DRUŽBENA ODGOVORNOST OZIROMA NEODGOVORNOST

Unesco v svoji deklaraciji o človekovih pravicah navaja »pravico do izobrazbe« kot eno temeljnih človekovih pravic. V prvi vrsti ta pravica posamezniku omogoča neposredno brezplačno izobraževanje, kar pa ni samo ugodnost, ampak tudi in predvsem velika odgovornost. Ne gre zgolj za prejemanje ugodnosti, ampak za zavestno in odgovorno udeležbo v izobraževalnem procesu. Posameznik, ki se vpiše v izobraževalni sistem, mora s svojim prizadevanjem zagotoviti, da izobraževanje zaključi v predvidenem roku. Če pa posameznik neodgovorno ravna in podaljšuje študij, s tem ne škodi le sebi, ampak tudi širši družbi, saj se stroški podaljšane študija prenašajo na davkoplačevalce.

Čeprav je izobraževanje neposredno brezplačno, se dejanski stroški krijejo preko javnih sredstev, kar pomeni, da vsak posameznik posredno prispeva v izobraževalni sistem preko davkov. Neučinkovita raba teh virov, kot je tudi podaljševanje študijskega obdobja, predstavlja dodatno breme za družbo, saj se finančna sredstva namenjena za izobraževanje, ne porabijo optimalno. Odgovornost posameznika ni omejena zgolj na njegovo osebno kariero (kasnejše vključevanje v zaposlitveni proces), temveč vključuje tudi obveznost do ostalih članov družbe, ki s svojimi prispevki omogočajo financiranje izobraževalnega sistema. V kolikor posameznik zaradi nezadostne motivacije ali nezavedanja o resničnih stroških podaljšuje študij, se s tem povečuje skupni strošek, ki ga mora družba nositi, h kateremu pa sam še ne prispeva, ker se zaradi podaljšanja izobraževanja ne vključi na trg dela in posledično ne prispeva v proračun.

Zato je smiselno, da družba vzpostavi mehanizme, ki spodbujajo odgovorno ravnanje. Namesto da bi brezplačnost obravnavali kot neomejeno ugodnost, bi bilo treba zagotoviti, da se izkoristi potencial, ki ga ponuja izobraževanje, in hkrati zmanjšajo nepotrebni stroški. Če posameznik ne zaključi izobraževanja v predvidenem roku, bi morala družba, ki je s svojimi sredstvi omogočila to možnost, imeti možnost zahtevati ustrezen finančni prispevek ali uvesti druge sankcije, s čimer bi se spodbudila večjo osebna odgovornost posameznika. Tako bi se zagotovilo, da koristi brezplačnega izobraževanja ne prihajajo samo v obliki dostopa do znanja, temveč tudi v obliki učinkovitega in pravočasnega zaključka študija, kar pozitivno vpliva na celotno družbo in njen razvoj.

Če vse navedeno povzamem, brezplačno izobraževanje kot temeljna pravica prinaša dvoje: pravico do dostopa do znanja in hkrati dolžnost, da se ta možnost odgovorno izkoristi. Le s takšnim pristopom, kjer se pravica poveže z odgovornostjo, bo mogoče zagotoviti, da izobraževalni sistem ne bo le vsem dostopen, ampak tudi učinkovit, saj bo vsak posameznik prevzel svoje zadolžitve in s tem pripomogel k učinkovitejši rabi javnih sredstev ter s tem k razvoju celotne družbe.

9. SKLEP

Izobrazba je čudovita stvar, navadnemu posamezniku omogoča pridobivanje novih znanj, skozi katera postane na trgu bolj konkurenčen, otrokom iz revnejših družin, da imajo enake možnosti za uspeh v družbi kot njihovi sovrstniki iz boljših zaledij. Izobrazba povečuje ekonomsko mobilnost posameznikov in jim daje možnost, da dosegajo višje status in boljše življenje v družbi.

Moderne države se vedno bolj pomikajo k sistemu centralizacije svojih izobraževalnih sistemov, hkrati pa jih za posameznika naredijo neposredno brezplačne. To se na prvi pogled zdi kot dobra stvar, za sabo pa prinese še mnoge neželene posledice.

Raziskovalna naloga je pokazala, da pomanjkanje finančnih posledic negativno vpliva na čas, ki ga posamezniki preživijo v izobraževalnem sistemu, delno sem dokazal, da pomanjkanje signalov, ki ga ponujajo cene negativno vpliva na izbiro šole, ki jo dijaki izbirajo. Prav tako sem dokazal, da državno upravljanje in pomanjkanje konkurence negativno vplivata na kakovost izobraževanja.

Država in davkoplačevalci posameznikom nudijo dostop do brezplačnega izobraževanja in s tem izpolnjujejo svoj del družbene pogodbe. Posamezniki pa vedno svojega dela družbene pogodbe ne izpolnjujejo v celoti, kot sem dokazal skozi prvo hipotezo.

Del krivde za neizpolnjevanje družbene pogodbe posameznika lahko dodelimo tudi državi oziroma slabim spodbudam in zahtevam, ki jih sama postavlja. Poleg tega država skozi zaprt izobraževalni sistem omejuje svobodo posameznika, da izbere, kje oziroma pri kateri

izobraževalni instituciji se bo izobraževal, s tem pa državnim institucijam daje monopol nad formalnim izobraževanjem, kar vodi do nižje kakovosti.

Namen te raziskave ni preoblikovati brezplačnega sistema v plačljivega, temveč pokazati, da trenutni sistem temelji na neustreznih spodbudah in pomanjkanju sankcij. Na primer, mogoče bi bilo uvesti delno kritje šolnine za tiste, ki študija ne zaključijo v predvidenem roku, in zahtevati vračilo vseh stroškov od tistih, ki izobraževanja sploh ne dokončajo. Hkrati bi se lahko zvišale spodbude (npr. štipendije) za tiste, ki dosegajo višje rezultate.

V nadaljevanju predstavljam štiri ključne systemske rešitve, ki bi lahko pomembno prispevale k večjemu uspehu dijakov in študentov, boljši izbiri izobraževalnih poti ter splošni kakovosti izobraževanja.

Prva rešitev predvideva uvedbo simbolnih šolnin skozi celoten izobraževalni proces. Namesto popolne brezplačnosti bi študenti prispevali npr. 10 % dejanskih stroškov svojega izobraževanja, medtem ko bi preostalih 90 % še naprej krila država. Tak pristop bi imel več pomembnih učinkov. Študenti bi se že ob vpisu temeljiteje posvetili izbiri študijskega programa, saj bi bila vsaka kasnejša sprememba povezana s povečanim finančnim vložkom. Poleg tega bi simbolna šolnina lahko postopoma naraščala, če bi se študij znatno podaljšal, kar bi dodatno spodbujalo pravočasen zaključek. Ko študent prispeva k stroškom svojega izobraževanja, je obenem bolj pozoren na kakovost storitev, ki jih prejme – od vsebine programa do predavateljev in infrastrukture. To ustvarja večji pritisk na institucije, da zagotavljajo visoko raven izobraževanja, hkrati pa zmanjšuje pojav moralnega tveganja in spodbuja bolj racionalno odločanje.

Druga rešitev predlaga višje šolnine za tiste, ki študija ne zaključijo v predvidenem roku. Po izteku rednega študijskega obdobja (npr. štirih ali petih let) bi študenti postopno prevzemali večji del stroškov, denimo 25 %, z nadaljnjim povečevanjem pri dodatnih letih. Takšen sistem spodbuja pravočasen zaključek študija in razbremeni javna sredstva pri dolgotrajnih študijih.

Tretja predlagana rešitev se nanaša na vračilo stroškov za tiste, ki izobraževanja sploh ne dokončajo. Posamezniki, ki se odločijo za opustitev študija brez namena zaključka, bi morali povrniti sredstva, ki jih je država zanje že namenila. Na ta način bi se jasno poudarilo, da 'brezplačnost' izobraževanja ni brezpogojna in da nosi tudi določene odgovornosti. Tak ukrep bi zmanjšal pojav neželenih vpisov – tistih, ki v izobraževalni sistem vstopajo brez resne namere, zgolj zaradi odlašanja vstopa na trg dela ali izkoriščanja študentskega statusa. Če država nosi vse

stroške, posredno spodbuja tovrstno vedenje. Z uvedbo obveznosti vračila pa bi se tovrstna tveganja občutno zmanjšala.

Četrta in obenem najambicioznejša rešitev pa vključuje sistem vavčerjev za razvoj zasebnih izobraževalnih ustanov. Država bi posamezniku dodelila določen finančni znesek – vavčer – ki bi ga ta lahko unovčil pri katerikoli izobraževalni ustanovi, naj bo javna ali zasebna. Tako bi se ohranila vloga države kot ključnega financerja izobraževanja, obenem pa bi uporabnikom ponudili svobodo izbire. Ta pristop spodbuja konkurenčnost med šolami, saj bi morale te aktivno pridobivati dijake in študente, če bi želele pridobiti javna sredstva. Posledično bi se povečala inovativnost, prožnost programov in prilagajanje dejanskim potrebam trga. Starši in študenti bi tako lahko izbirali najbolj primerne programe glede na svoje interese, kar bi povečalo tako zadovoljstvo kot tudi učinkovitost izobraževanja. Poleg tega bi zasebne ustanove, ki delujejo v enakovrednem konkurenčnem okolju z javnimi, morale dosegati – ali celo preseči – določene standarde, da bi pridobile zaupanje uporabnikov in njihove vavčerje.

Vse štiri rešitve povezuje skupna misel: odgovornost in racionalnost na strani posameznika ter konkurenčno okolje, ki spodbuja izboljšave na strani institucij. Z delnim kritjem stroškov pri dolgotrajnem študiju, vračilom sredstev ob opustitvi ter predvsem z uvedbo sistema vavčerjev bi lahko bistveno izboljšali kakovost, učinkovitost in pravičnost izobraževalnega sistema. Največji potencial za celostno izboljšavo pa predstavlja prav kombinacija javnega financiranja z mehanizmi tržnih spodbud, ki omogočajo razvoj in napredek na vseh ravneh.

Viri in literatura

- Sowell, T. (2014). *Osnove Ekonomije*. Basic Books.
- Kozmelj, A. (3. 10 2022). *Študij uspešno dokončala manj kot tretjina višješolskih in okoli polovica visokošolskih dodiplomskih študentov*. Pridobljeno iz Statistični urad Republike Slovenije: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10615>
- Škrbec, T. (15. 12 2022). *Javni izdatki za formalno izobraževanje za 10,7 % višji, njihov delež v BDP pa enak kot leto prej*. Pridobljeno iz Statistični urad Republike Slovenije: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10713>
- Garibaldi, P., Giavazzi, F., Ichino, A., & Rettore, E. (Januar 2007). *College Cost and Time to Complete a Degree: Evidence from Tuition Discontinuities*. Pridobljeno iz National Bureau of Economic Research | NBER: <https://www.nber.org/papers/w12863>
- U.S. Bureau of Labor Statistics. (April 2023). *Education pays*. Pridobljeno iz U.S. Bureau of Labor Statistics: <https://www.bls.gov/careeroutlook/2024/data-on-display/educationpays.htm>
- Statistični urad Republike Slovenije. (2022). *Povprečne bruto plače na zaposleno osebo (na podlagi raziskovanja Struktura plač) po spolu in doseženi izobrazbi, Slovenija, večletno*. Pridobljeno iz Statistični urad Republike Slovenije: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0714702S.PX/>
- The Editors of Encyclopaedia. (7. Januar 2025). *Great Leap Forward*. Pridobljeno iz Britannica: <https://www.britannica.com/event/Great-Leap-Forward>
- The Editors of Encyclopaedia. (21. Marec 2024). *William Lee*. Pridobljeno iz Britannica: <https://www.britannica.com/biography/William-Lee>
- Elbaum, J. (27. 8 2023). *Charters Receive Far Less Money than Traditional Public Schools. They Do Better Anyway*. Pridobljeno iz Foundation for Economic Education: <https://fee.org/articles/charters-receive-far-less-money-than-traditional-publicschools-they-do-better-anyway/>
- Raymond, M. E., Woodworth, J. L., Lee, W. F., & Bachofer, S. (2023). *AS A MATTER OF FACT: THE NATIONAL CHARTER SCHOOL STUDY III*. Pridobljeno iz Center for Research on Education Outcomes | CREDO: <https://ncss3.stanford.edu/>
- KENTON, W. (2. Julij 2024). *Human Capital Definition: Types, Examples, and Relationship to the Economy*. Pridobljeno iz Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/h/humancapital.asp>
- TARVER, E. (18. April 2024). *How Do Government Subsidies Help an Industry?*. Pridobljeno iz Investopedia: <https://www.investopedia.com/ask/answers/060215/how-dogovernment-subsidies-helpindustry.asp#:~:text=Governments%20implement%20subsidies%20to%20encourage, and%20lowers%20the%20overall%20price.>
- KOPP, C. M. (20. Februar 2023). *Creative Destruction: Out With the Old, in With the New*. Pridobljeno iz Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/c/createdestruction.asp>

Priloge

Priloga 1: Vprašalnik namenjen dijakom strokovnih šolž

1. Spol:

Moški (m)

Ženski (ž)

2. Letnik šolanja:

Mark only one oval.

1. letnik

2. letnik 3. letnik

4. letnik

3. Katero šolo obiskuješ?

Biotehniška šola Maribor

Izobraževalni center Piramida Maribor,

Srednja šola za prehrano in živilstvo

Lesarska šola Maribor

Prometna šola Maribor

Srednja ekonomska šola Maribor in Gimnazija Maribor

Srednja elektro-računalniška šola Maribor

Srednja gradbena šola in gimnazija Maribor

Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor

Srednja šola za oblikovanje Maribor

Srednja šola za trženje in dizajn Maribor

Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor

Tehniški šolski center Maribor

4. Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?

Da, šolanje je brezplačno

Ne, šolanje ni brezplačno

Nisem prepričan(a)

5. Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na dijaka?

Pod 1.000 €

1.000–3.000 €

3.000–5.000 €

5.000–10.000 €

Več kot 10.000 €

Šolanje je brezplačno

6. Ali bi bila tvoja motiviranost za delo v šoli višja, če bi moral(a) plačevati šolnino iz lastnega žepa, npr. 7.000 evrov letno?

Bistveno nižja 1 2 3 4 5 Bistveno višja

7. Kateri so bili glavni razlogi za izbiro tvoje smeri? (več možnih odgovorov)

Osebno zanimanje

Dobra zaposlitvena perspektiva

Malo truda za uspešno opravljanje

Pritisk staršev/okolice

Bližina kraja šolanja

Nič od tega Other:

8. Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

Sploh ni pomemben

Ni pomemben

Nevtralen

Pomemben

Zelo pomemben

9. Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

Nikakor ne

Težko reči

Verjetno

Da, zagotovo

10. Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

11. Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

12. V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Učna vsebina in kurikulum sta posodobljena ter odražata trenutne standarde stroke."?

Učna vsebina je popolnoma zastarela 1 2 3 4 5 Učna vsebina je povsem posodobljena

13. Kako bi ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

14. Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

15. V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Znanje, ki ga pridobivam, je neposredno uporabno za prihodnjo zaposlitev."? *Mark only one oval.*

Sploh se ne strinjam

Delno se ne strinjam

Neopredeljen(a)

Delno se strinjam

Povsem se strinjam

Priloga 2: Vprašalnik namenjen dijakom gimnazij

1. Letnik šolanja

1. letnik 2.

letnik

3. letnik

4. letnik

2. Katero šolo obiskuješ?

Prva gimnazija Maribor

II. gimnazija Maribor

III. gimnazija Maribor

Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška

Izobraževalni center Piramida Maribor,

Srednja ekonomska šola Maribor in Gimnazija Maribor

Srednja gradbena šola in gimnazija Maribor

Srednja elektro-računalniška šola Maribor

3. Spol

Moški (m) Ženska

(ž)

4. Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?

Da, šolanje je brezplačno

Ne, šolanje ni brezplačno

Nisem prepričan(a)

5. Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na dijaka?

Pod 1.000 €

1.000–3.000 €

3.000–5.000 €

5.000–10.000 €

Več kot 10.000 €

Šolanje je brezplačno

6. Ali bi bila tvoja motiviranost za delo v šoli višja, če bi moral(a) plačevati šolnino iz lastnega žepa, npr. 5.000 evrov letno?

Bistveno nižja 1 2 3 4 5 Bistveno višja

7. V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Glavni razlog, da sem izbral(a) gimnazijo, je možnost nadaljnega študija na želeni fakulteti."

Ta razlog nima povezave z mojo odločitvijo 1 2 3 4 5 To je glavni razlog

8. Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

Sploh ni pomemben

Ni pomemben

Neutralen

Pomemben

Zelo pomemben

9. Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

Nikakor ne

Težko reči

Verjetno

Da, zagotovo

10. Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

11. Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

12. V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Učna vsebina in kurikulum sta posodobljena ter odražata trenutne standarde stroke."?

Učna vsebina je popolnoma zastarela 1 2 3 4 5 Učna vsebina je povsem posodobljena

13. Kako bi ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

14. Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

15. V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Znanje, ki ga pridobivam, je neposredno uporabno za prihodnjo zaposlitev."?

Sploh se ne strinjam

Delno se ne strinjam
Neopredeljen(a)
Delno se strinjam
Povsem se strinjam

Priloga 3: Vprašalnik namenjen študentom

1.Spol

Moški (m) Ženska
(ž)

2. Letnik študija

1. letnik
2. letnik 3. letnik
4. letnik

3. Katero fakulteto obiskuješ?

Ekonomsko-poslovna fakulteta
Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko
Fakulteta za energetiko
Fakulteta za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo
Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo
Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede
Fakulteta za logistiko
Fakulteta za naravoslovje in matematiko
Fakulteta za organizacijske vede
Fakulteta za strojništvo
Fakulteta za turizem
Fakulteta za varnostne vede
Fakulteta za zdravstvene vede
Filozofska fakulteta
Medicinska fakulteta
Pedagoška fakulteta
Pravna fakulteta

4.Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?

Da, šolanje je brezplačno
Ne, šolanje ni brezplačno
Nisem prepričan(a)

5.Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na študenta?

Pod 1.000 €

1.000–3.000 €
3.000–5.000 €
5.000–10.000 €
Več kot 10.000 €
Šolanje je brezplačno

6. Ali pričakuješ, da boš študij dokončal(a) v rednem roku?

Da, zagotovo
Verjetno, če ne bo hujših ovir
Ne vem, morda bom podaljšal(a)
Verjetno ne, pričakujem podaljšanje

7. Kateri so glavni razlogi, če načrtuješ podaljšanje?

Delo ob študiju/pomanjkanje časa
Nezadostna motivacija/odlašanje z obveznostmi
Težavnost programov/slaba organizacija
Menjava smeri Other:

8. Ali bi bila tvoja motiviranost za delo v šoli višja, če bi moral(a) plačevati šolnino iz lastnega žepa, npr. 10.000 evrov letno?

Bistveno nižja 1 2 3 4 5 Bistveno višja

9. Kateri so bili glavni razlogi za izbiro tvoje smeri? (več možnih odgovorov)

Osebno zanimanje
Dobra zaposlitvena perspektiva
Manjši napor za končanje študija
Pritisk staršev / okolice
Bližina kraja šolanja Other:

10. Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

Sploh ni pomemben
Ni pomemben
Nevtralen
Pomemben
Zelo pomemben

11. Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

Nikakor ne
Težko reči

Verjetno
Da, zagotovo
Ne bi študiral

12. Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

13. Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval 10.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

14. V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Učna vsebina in kurikulum sta posodobljena ter odražata trenutne standarde stroke."

Učna vsebina je popolnoma zastarela 1 2 3 4 5 Učna vsebina je povsem posodobljena

15. Kako bi ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

16. Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 10.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

Zelo slabo 1 2 3 4 5 Odlično

17. V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Znanje, ki ga pridobivam, je neposredno uporabno za prihodnjo zaposlitev."?

Sploh se ne strinjam
Delno se ne strinjam
Neopredeljen(a)
Delno se strinjam
Povsem se strinjam

Anketo sem posredoval na naslednje izobraževalne ustanove:

- Ekonomsko-poslovna fakulteta
- Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko
- Fakulteta za energetiko
- Fakulteta za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo
- Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo
- Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede
- Fakulteta za logistiko
- Fakulteta za naravoslovje in matematiko
- Fakulteta za organizacijske vede
- Fakulteta za strojništvo
- Fakulteta za turizem
- Fakulteta za varnostne vede
- Fakulteta za zdravstvene vede
- Filozofska fakulteta
- Medicinska fakulteta
- Pedagoška fakulteta
- Pravna fakulteta

Srednje šole:

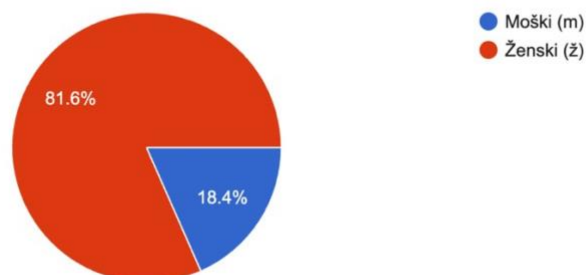
- Prva gimnazija Maribor
- II. gimnazija Maribor
- III. gimnazija Maribor
- Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška
- Konservatorij za glasbo in balet Maribor
- Biotehniška šola Maribor
- Izobraževalni center Piramida Maribor, Srednja šola za prehrano in živilstvo
- Lesarska šola Maribor
- Prometna šola Maribor
- Srednja ekonomska šola Maribor in Gimnazija Maribor
- Srednja elektro-računalniška šola Maribor
- Srednja gradbena šola in gimnazija Maribor
- Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor
- Srednja šola za oblikovanje Maribor
- Srednja šola za trženje in dizajn Maribor
- Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor
- Tehniški šolski center Maribor

Anketa namenjena tehnikom

V anketi je sodelovalo skupno 87 dijakov. Med njimi je bilo 71 (81,6 %) dijakinj in 16 (18,4 %) dijakov.

Spol:

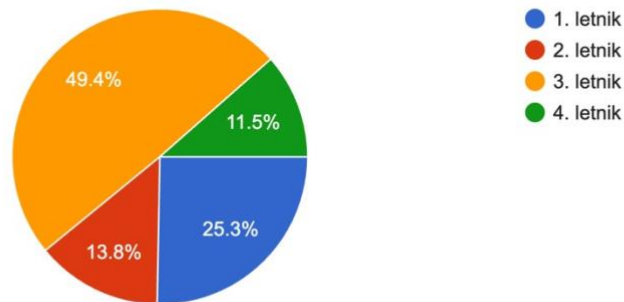
87 responses

Največji delež udeležencev (49,4 %) obiskuje 3. letnik srednješolskega izobraževanja, sledijo dijaki 1. letnika (25,3 %) in 2. letnika (13,8 %). Najmanj (11,5 %) je bilo dijakov 4. letnika.

Letnik šolanja:

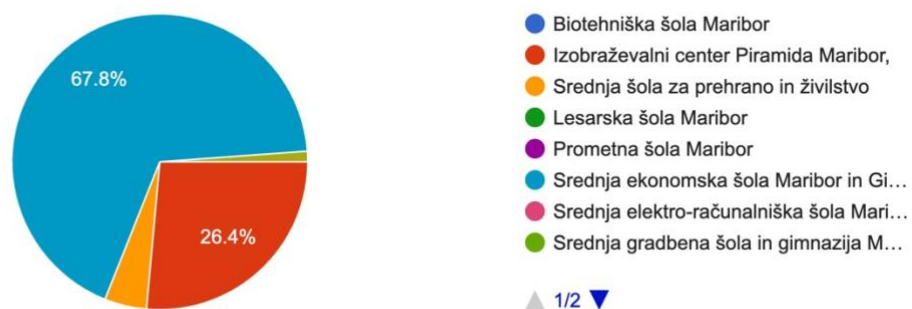
87 responses

Med 59 prejetimi odgovori 67,8 % dijakov obiskujejo Srednjo ekonomsko šolo in gimnazijo Maribor, 31 % je vključenih v Izobraževalni center Piramida, medtem ko je 1,1 % sodelujočih iz Tehniškega šolskega centra.

Katero šolo obiskuješ?

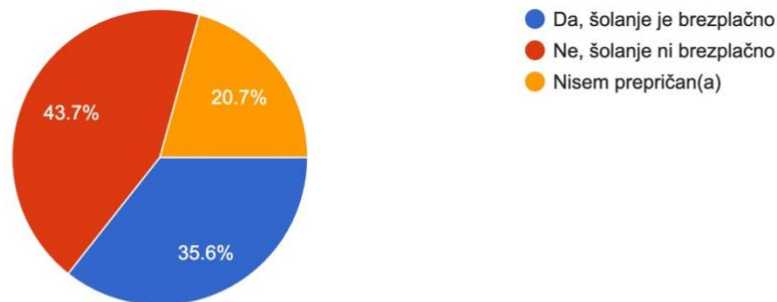
87 responses

Anketiranci so odgovarjali na vprašanje o tem, ali je njihovo izobraževanje brezplačno. Večina (43,7 %) meni, da šolanje ni brezplačno, 35,6 % je prepričan, da je, 20,7 % pa jih glede tega ni imelo jasnega stališča.

Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?

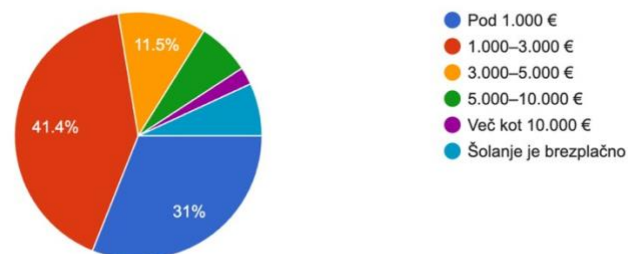
87 responses

V zvezi z ocenjenimi stroški izobraževanja na dijaka je 41,4 % anketiranih navedlo, da se ti gibljejo med 1.000 in 3.000 evri na leto. Sledijo tisti, ki stroške ocenjujejo pod 1.000 evrov (31 %), med 3.000 in 5.000 evri (11,5 %), med 5.000 in 10.000 evri (6,9 %) ter nad 10.000 evri (2,3 %). Dodatno 6,9 % meni, da stroškov sploh ni.

Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na dijaka?

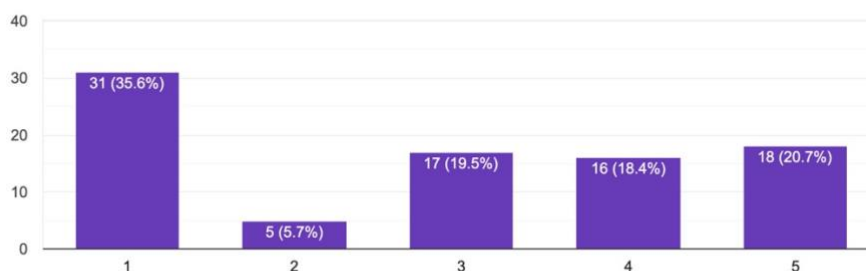
87 responses

Pri vprašanju o vplivu morebitnega plačevanja šolnine na motivacijo je 35,6 % anketirancev podalo najnižjo oceno (1 – bistveno nižja motivacija), 5,7 % oceno 2, 19,5 % oceno 3, 18,4 % oceno 4 in 20,7 % oceno 5 (bistveno višja motivacija). Skupno 41,3 % dijakov je ocenilo, da bi plačilo šolnine negativno vplivalo na njihovo motiviranost (oceni 1 in 2), 39,1 % pa meni, da bi bila motivacija višja (oceni 4 in 5). Preostalih 19,5 % je ostalo pri nevtralni oceni. Iz podatkov je tako razvidno, da bi plačljivost izobraževanja nekoliko znižala povprečno motiviranost dijakov, pri srednjih poklicnih šolah.

Ali bi bila tvoja motiviranost za delo v šoli višja, če bi moral(a) plačevati šolnino iz lastnega žepa, npr. 7.000 evrov letno?

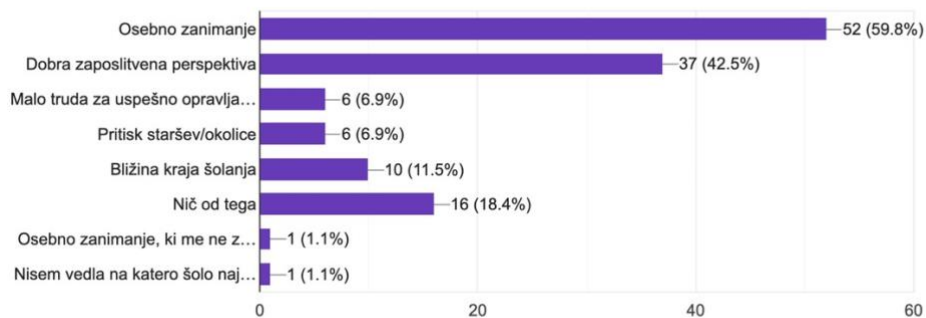
87 responses

Anketirancem je bilo omogočeno izbrati več razlogov za izbiro izobraževalne smeri. Najpogosteje je bil naveden osebni interes (59,8 %). Sledijo dobra zaposlitvena perspektiva (42,5 %), odgovor »nič od tega« (18,4 %), bližina kraja šolanja (11,5 %) in pritisk staršev (6,9 %). Enak delež (6,9 %) je izbral smer tudi zaradi občutka, da je za uspešno zaključevanje potrebnega malo truda. Dva odgovora sta bila podana s strani dijakov: en dijak je navedel, da sprva imel interes, a ga je kasneje izgubil, drug pa je ob vpisu preprosto ni vedel, katero šolo bi sicer izbral.

Kateri so bili glavni razlogi za izbiro tvoje smeri? (več možnih odgovorov)

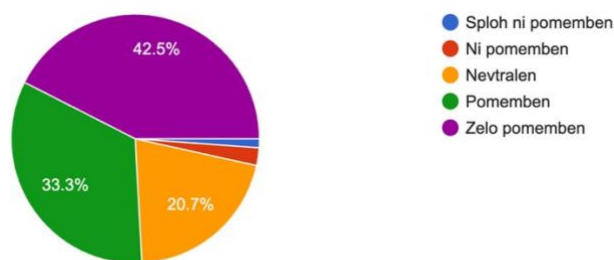
87 responses

Dijaki so ocenjevali pomembnost pričakovanega prihodka po koncu šolanja. Največ (42,5 %) jih je izbralo možnost »zelo pomembno«, 33,3 % »pomembno«, 20,7 % »nevtralno«, 2,2 % »nepomembno« in 1,1 % »sploh nepomembno«.

Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

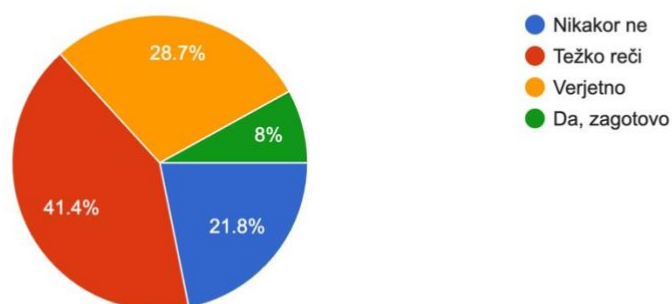
87 responses

Anketiranci so se opredelili, ali bi izbrali drugačno izobraževalno smer, če bi bilo šolanje plačljivo. »Težko reči« je navedlo 41,4 %, »verjetno« 28,7 %, »nikakor ne« 21,8 %, »zagotovo« pa 8 %.

Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

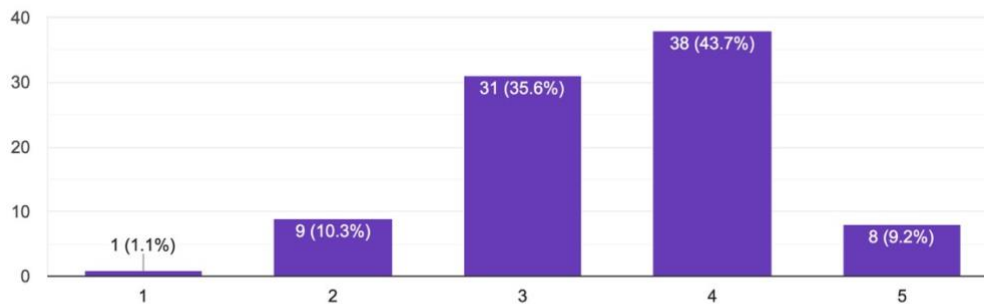
87 responses

Na lestvici od 1 (zelo slabo) do 5 (odlično) je 1,1 % anketirancev ocenilo izobraževanje z najslabšo oceno, 10,3 % z oceno 2, 35,6 % z oceno 3, 43,7 % z oceno 4 in 9,2 % z oceno 5. Ti podatki nakazujejo, da večina dijakov izobraževanje dojema kot kakovostno.

Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

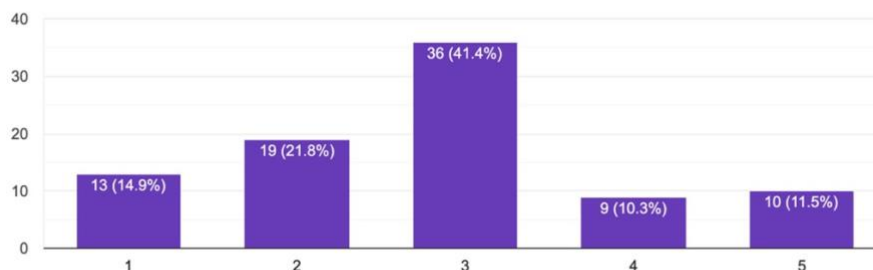
87 responses

Anketiranci so morali podati oceno kakovosti izobraževanja tudi v primeru, če bi to postalo plačljivo. Pri tem se je 14,9 % odločilo za oceno 1, 21,8 % za oceno 2, 41,4 % za oceno 3, 10,3 % za oceno 4 in 11,5 % za oceno 5. V primerjavi s prejšnjo oceno se je delež višjih ocen zmanjšal, kar nakazuje, da imajo dijaki občutno boljše predstavo o kakovosti, ko izobraževanje ni vezano na neposredne stroške.

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

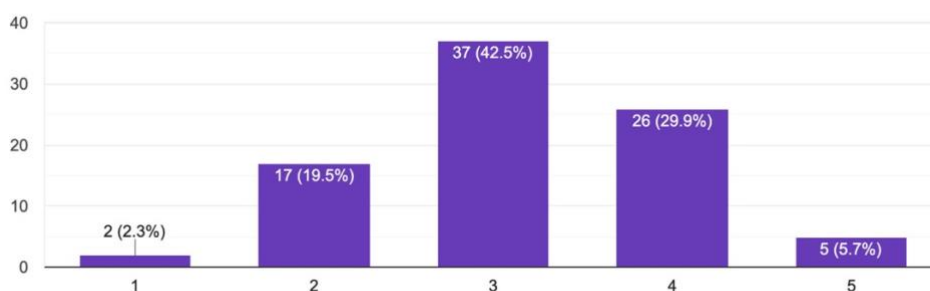
87 responses

Na vprašanje o posodobljenosti učne vsebine (1 – popolnoma zastarela, 5 – povsem posodobljena) je 2,3 % anketiranih izbralo 1, 19,5 % oceno 2, 42,5 % oceno 3, 29,9 % oceno 4 in 5,7 % oceno 5. Prevladuje zmerno pozitivna ocena, ki nakazuje, da dijaki učni program večinoma dojemajo kot posodobljen, vendar ne popolnoma.

V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Učna vsebina in kurikulum sta posodobljena ter odražata trenutne standarde stroke."?

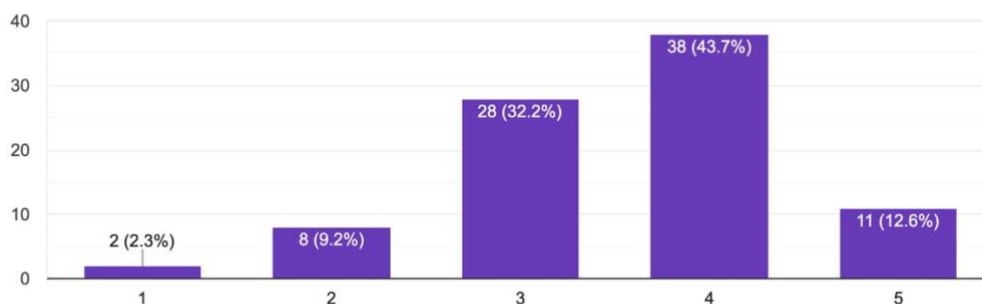
87 responses

Infrastrukturo šole so dijaki prav tako ocenjevali z ocenami od 1 do 5. Delež ocen 4 (43,7 %) in 5 (12,6 %) presega polovico anketirancev, najslabšo oceno 1 pa je podalo 2,3 %. V povprečju se dijaki torej nagibajo k dobri oceni šolske infrastrukture.

Kako bi ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

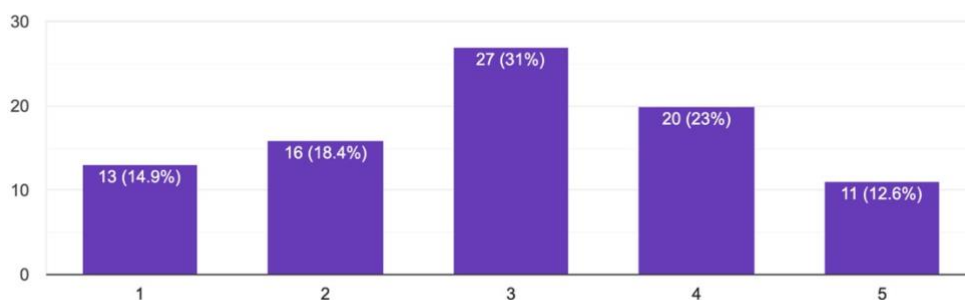
87 responses

Ob ponovni oceni infrastrukture, tokrat pod pogojem plačljivega šolanja, je večji delež anketirancev izbral nižje ocene. Največ anketirancev (31 %) jo je ocenilo z oceno 3, 14,9 % z 1 in 18,4 % z 2. Z oceno 4 se je strinjalo 23 %, z najvišjo oceno 5 pa 12,6 %. Ocena se je tako iz izrazito pozitivnega povprečja pomaknila nekoliko nižje.

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

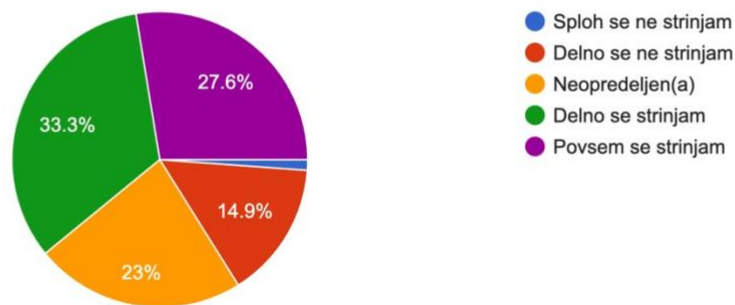
87 responses

V zadnjem vprašanju so dijaki ocenjevali, ali je znanje, ki ga pridobivajo, uporabno za prihodnost. Največji delež (33,3 %) se je z navedeno trditvijo delno strinjal, 27,6 % se je popolnoma strinjalo, 23 % je ostalo neopredeljenih, 14,9 % pa se je delno ne strinjalo. Skupno to kaže na relativno pozitivno percepcijo uporabnosti znanja.

V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Znanje, ki ga pridobivam, je neposredno uporabno za prihodnjo zaposlitev."?

87 responses

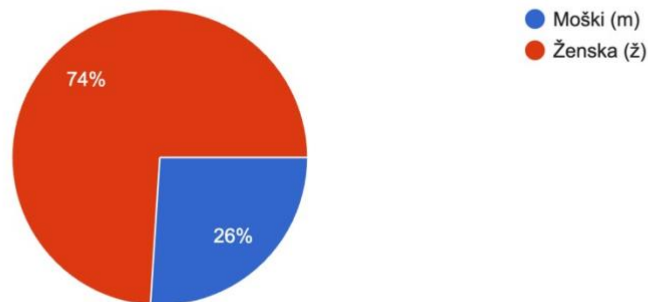

Anketa namenjena gimnazijcem

Skupaj je bilo podanih 173 odgovorov, od tega je 74 % anketirancev ženskega spola in 26 % moškega spola.

Spol

173 responses

Pri sodelujočih 68,2 % dijakov obiskuje II. gimnazijo Maribor, 28,3 % Srednjo ekonomsko šolo in gimnazijo Maribor, preostalih 3,5 % pa Izobraževalni center Piramida.

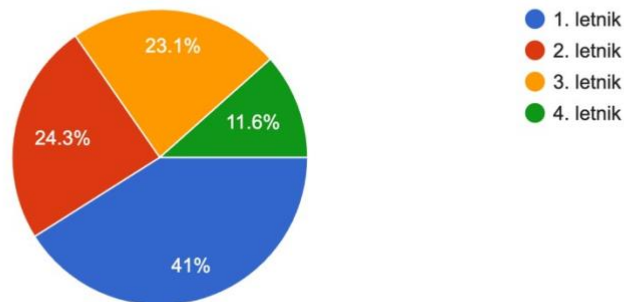
Katero šolo obiskuješ?

173 responses

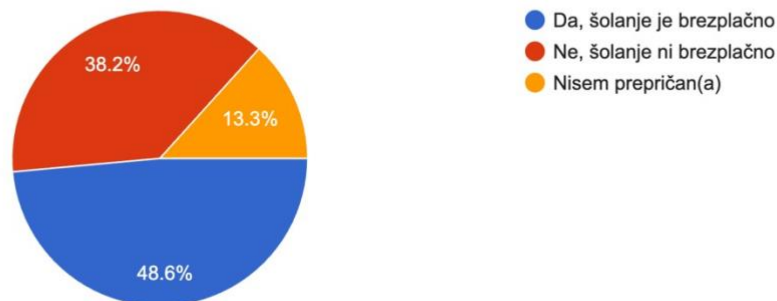
Največ anketirancev (41 %) je iz 1. letnika, sledijo dijaki 2. (24,3 %) in 3. letnika (23,1 %), najmanj (11,6 %) pa je dijakov 4. letnika.

Letnik šolanja
173 responses

Na vprašanje, ali je šolanje brezplačno, je 48,6 % dijakov odgovorilo pritrdilno, 38,2 % meni, da ni, medtem ko 13,3 % ni bilo prepričanih.

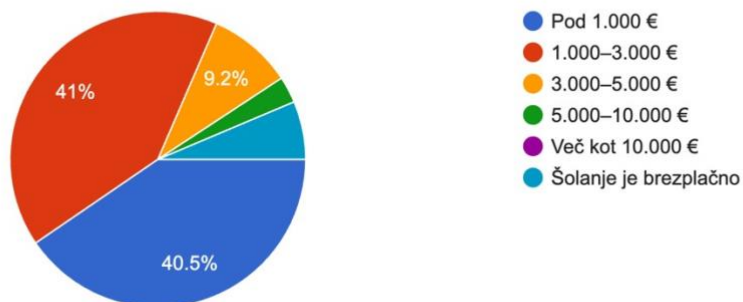
Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?
173 responses

Ocene letnih stroškov za gimnazijce nakazujejo, da 41 % anketiranih stroške postavlja med 1.000 in 3.000 €, 40,5 % jih ocenjuje pod 1.000 €, 9,2 % se odloča za razpon 3.000–5.000 €, 6,4 % meni, da je šolanje brezplačno, 2,9 % pa jih je stroške ocenilo med 5.000 in 10.000 €.

Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na dijaka?

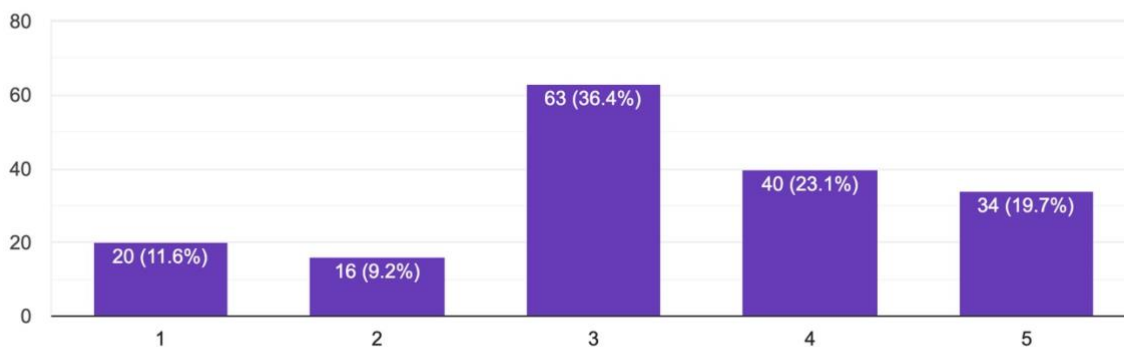
173 responses

Na lestvici od 1 (bistveno nižja motivacija) do 5 (bistveno višja) je 11,6 % dijakov izbralo najnižjo oceno, 9,2 % oceno 2, 36,4 % oceno 3, 23,1 % oceno 4 in 19,7 % oceno 5. S tem se nakazuje, da bi plačljivost pri gimnazijah v povprečju lahko povečala motivacijo, saj sta oceni 4 in 5 pogostejši (42,8 %) od ocen 1 in 2 (20,8 %).

Ali bi bila tvoja motiviranost za delo v šoli višja, če bi moral(a) plačevati šolnino iz lastnega žepa, npr. 5.000 evrov letno?

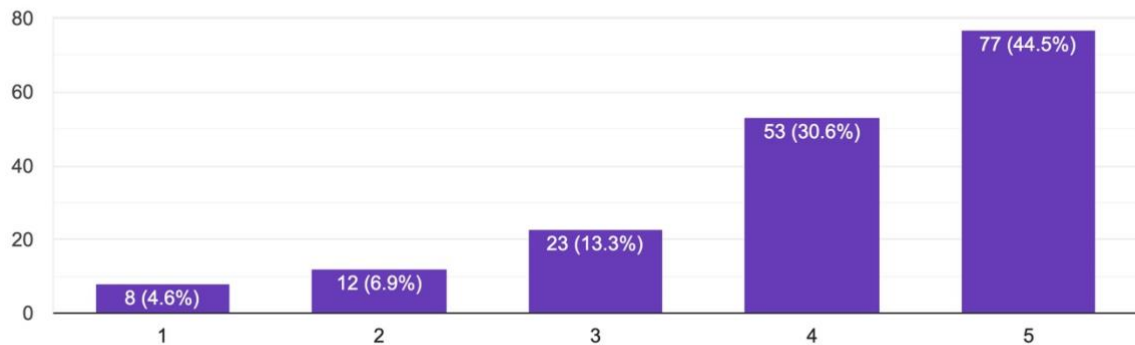
173 responses

Trditev, da je glavni razlog za izbiro gimnazije možnost nadaljnega študija, je 44,5 % dijakov ocenilo s 5 (bistveno višja stopnja strinjanja), 30,6 % s 4, 13,3 % s 3, 6,9 % z 2 in 4,6 % z 1.

V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Glavni razlog, da sem izbral(a) gimnazijo, je možnost nadaljnjega študija na zeleni fakulteti."

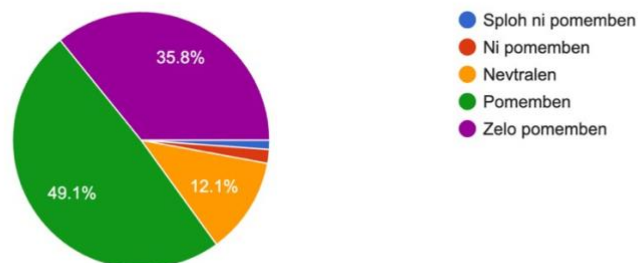
173 responses

Pričakovani dohodek po končanem izobraževanju je za 35,8 % vprašanih »zelo pomemben«, 49,1 % ga označuje kot »pomemben«, 12,1 % ostaja nevtralnih, 1,7 % meni, da je nepomemben, in 1,2 % da sploh ni pomemben.

Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

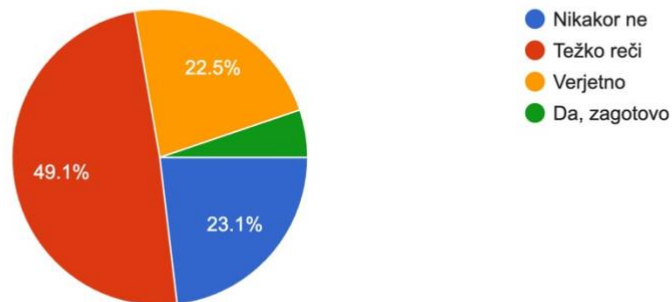
173 responses

Vprašanje, ali bi izbrali drugo smer, če bi bila gimnazija plačljiva, je več kot polovica (49,1 %) uvrstila v kategorijo »težko reči«, 23,1 % jih je odgovorilo z »nikakor ne«, 22,5 % z »verjetno«, 5,2 % pa z »zagotovo«.

Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

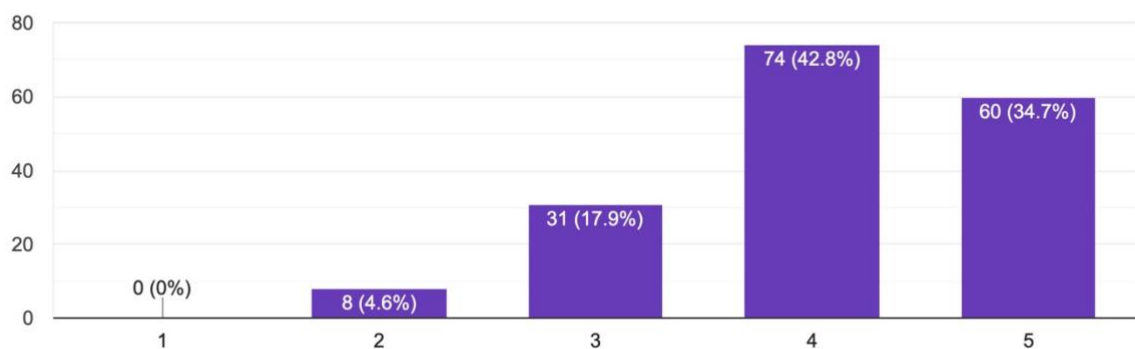
173 responses

Dijaki so kakovost izobraževanja najpogosteje ocenili z višjimi ocenami: 4 (42,8 %) ali 5 (34,7 %). Manjši delež (17,9 %) jih je izbral oceno 3, 4,6 % oceno 2, nihče pa izobraževanju ni pripisal ocene 1.

Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

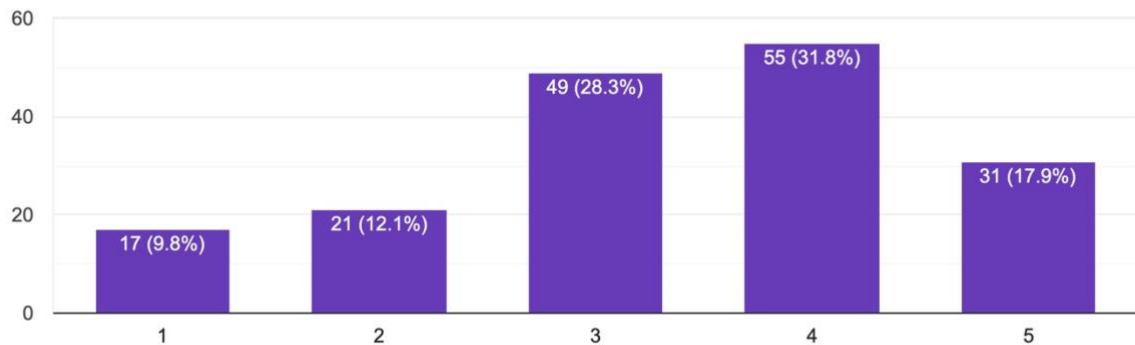
173 responses

Ob predpostavki, da bi bilo treba za šolanje plačati 7.000 € letno, se povprečna ocena kakovosti sicer zniža, a ostaja v pozitivnem območju. Največ dijakov (31,8 %) je izbralo oceno 4, skupno 17,9 % oceno 5, 28,3 % oceno 3, 12,1 % oceno 2 in 9,8 % oceno 1.

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

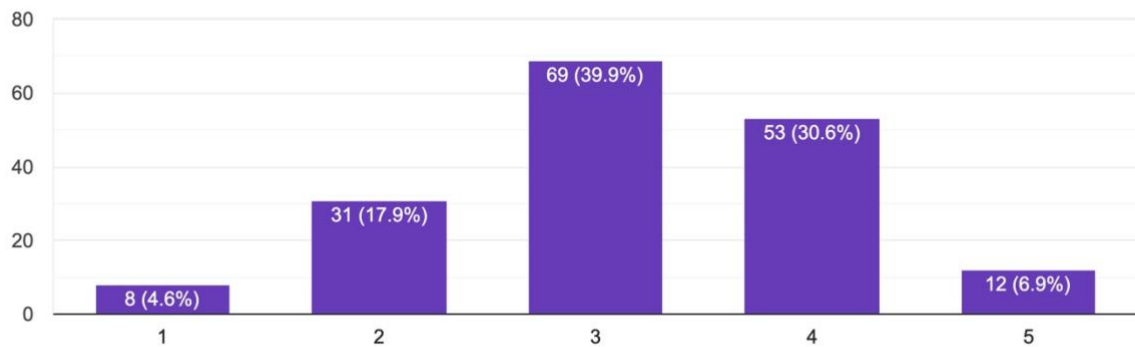
173 responses

Večina anketirancev (39,9 %) je učno snov ocenila z oceno 3, 30,6 % z oceno 4, 17,9 % z oceno 2, 6,9 % z oceno 5 in 4,6 % z oceno 1. Tako prevladuje zaznava delne posodobljenosti.

V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Učna vsebina in kurikulum sta posodobljena ter odražata trenutne standarde stroke."?

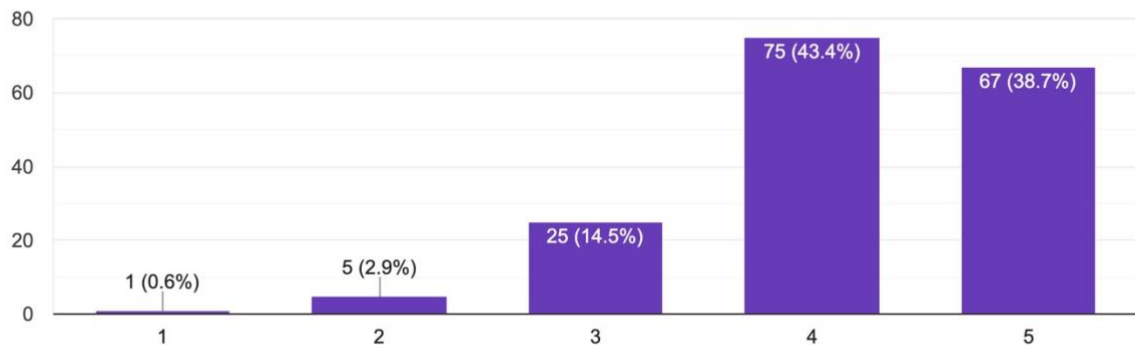
173 responses

Pri oceni infrastrukture je delež najvišjih ocen (4 in 5) skupaj 82,1 %, kar kaže na večinsko zadovoljstvo dijakov z objekti in opremo. Najmanj je bilo ocen 1 (0,6 %) in 2 (2,9 %).

Kako bi ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

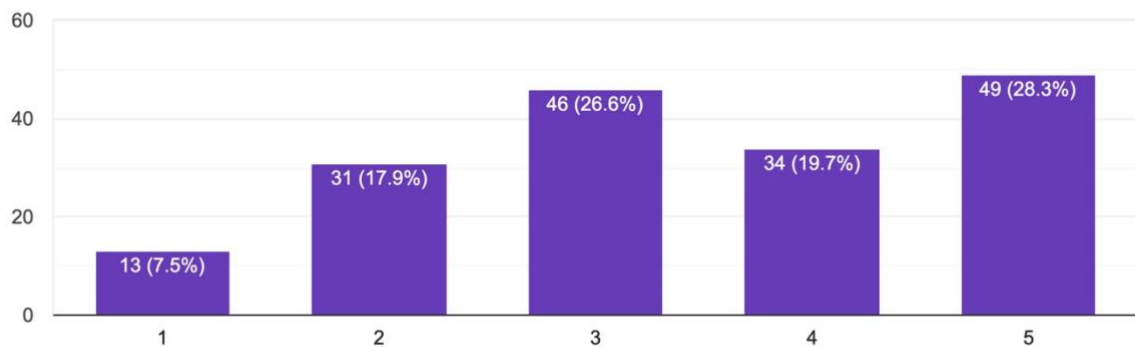
173 responses

V primeru plačljivega šolanja se je ocena nekoliko znižala; oceno 1 je izbralo 7,5 % anketiranih, oceno 2 17,9 %, oceno 3 26,6 %, oceno 4 19,7 %, medtem ko je 28,3 % ostalo pri najvišji oceni 5. Kljub vsemu se zaznava o infrastrukturi še vedno nagiba v pozitivno smer.

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval 7.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

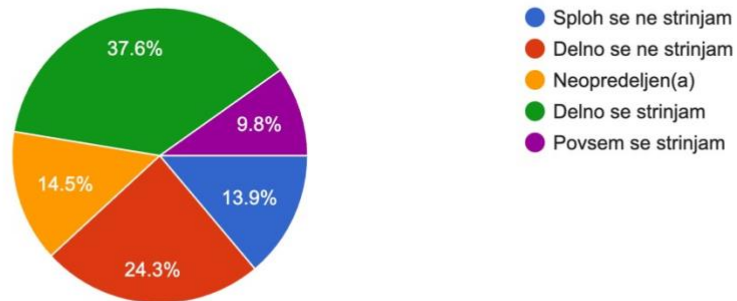
173 responses

Oceno, da je znanje v celoti uporabno za prihodnost, je izbralo 9,8 % gimnazijcev, 37,6 % jih meni, da je le delno uporabno, 14,5 % je neopredeljenih, 24,3 % pa ocenjuje znanje kot delno neuporabno. Preostalih 13,9 % meni, da pridobljeno znanje sploh ni uporabno.

V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Znanje, ki ga pridobivam, je neposredno uporabno za prihodnjo zaposlitev."?

173 responses

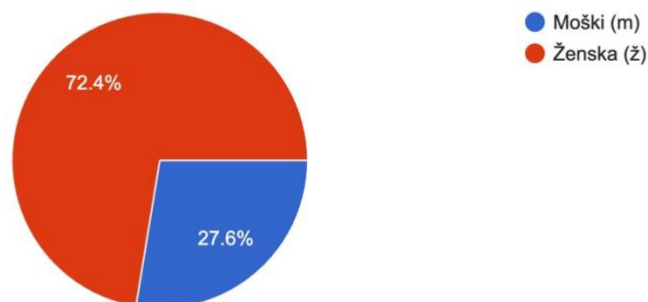

Anketa namenjena študentom

Skupaj je bilo zbranih 87 odgovorov, od tega 72,4 % anketirank in 27,6 % anketirancev.

Spol

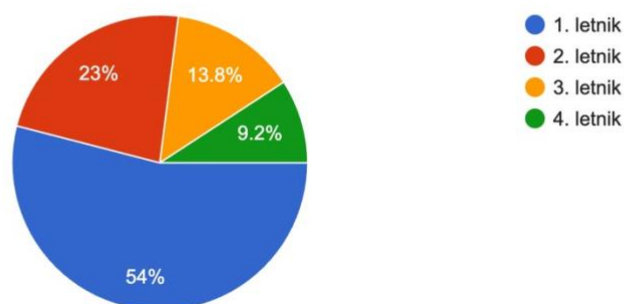
87 responses

Največ sodelujočih (54 %) je vpisanih v 1. letnik študija, sledijo študenti 2. letnika (23 %), 3. letnika (13,8 %) in 4. letnika (9,2 %).

Letnik študija

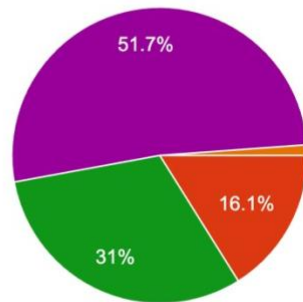
87 responses

Od 45 prejetih odgovorov je (51,7 %) anketirancev obiskovalo Fakulteto za kemijo in kemijsko tehnologijo, sledila je Fakulteta za gradbeništvo, prometno inženjstvo in arhitekturo s 27 odgovori (31 %) ter Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko s 14 odgovori (16,1 %). Le 1,1 % anketirancev obiskuje Medicinsko fakulteto.

Katero fakulteto obiskuješ?

87 responses

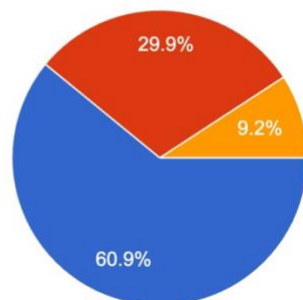
- Ekonomsko-poslovna fakultet
- Fakulteta za elektrotehniko, računalni...
- Fakulteta za energetiko
- Fakulteta za gradbeništvo, prometno i...
- Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnol...
- Fakulteta za kmetijstvo in biosistemsk...
- Fakulteta za logistiko
- Fakulteta za naravoslovje in matematiko

▲ 1/3 ▼

Vprašanje o tem, ali je njihov študij brezplačen, je 60,9 % udeležencev komentiralo pritrdilno, 29,9 % meni, da šolanje ni brezplačno, 9,2 % pa ni bilo prepričanih.

Ali meniš, da je tvoje šolanje brezplačno?

87 responses

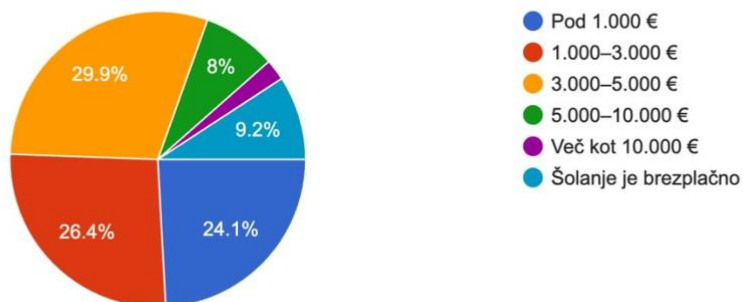

- Da, šolanje je brezplačno
- Ne, šolanje ni brezplačno
- Nisem prepričan(a)

Pri ocenjevanju povprečnih stroškov na študenta se je večina (26,4 %) opredelila za razpon 1.000–3.000 € letno, 24,1 % je stroške postavilo pod 1.000 €, 29,9 % v območje 3.000–5.000 €, 8 % med 5.000 in 10.000 €, 2,3 % nad 10.000 €, 9,2 % pa meni, da je šolanje brez stroškov.

Koliko meniš, da znašajo povprečni letni stroški izobraževanja na študenta?

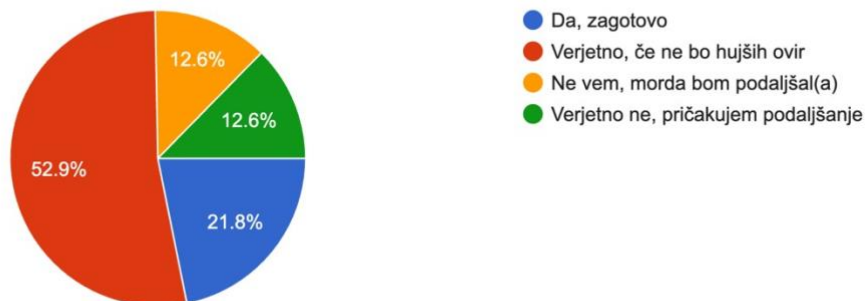
87 responses

Na vprašanje, ali nameravajo študij zaključiti v rednem roku, je 21,8 % odgovorilo pritrdilno, 52,9 % jih je menilo, da ga bodo verjetno ob uspešnem poteku, 12,6 % ni znalo presoditi (morda podaljšajo), 12,6 % pa že pričakuje podaljšanje.

Ali pričakuješ, da boš študij dokončal(a) v rednem roku?

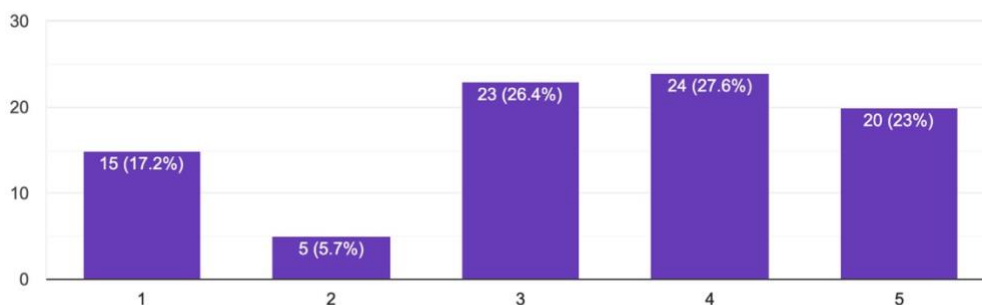
87 responses

Pri vprašanjih o motivaciji v primeru plačevanja šolnine je 17,2 % študentov izbralo oceno 1 (bistveno nižja motivacija), 5,7 % oceno 2, 26,4 % oceno 3, 27,6 % oceno 4 in 23 % oceno 5 (bistveno višja). Skupno 50,6 % anketirancev ocenjuje, da bi jih plačevanje študija dodatno motiviralo (oceni 4 in 5), kar nakazuje, da se univerzitetna populacija glede morebitnih stroškov odziva drugače kot dijaki v srednjih šolah.

Ali bi bila tvoja motiviranost za delo v šoli višja, če bi moral(a) plačevati šolnino iz lastnega žepa, npr. 10.000 evrov letno?

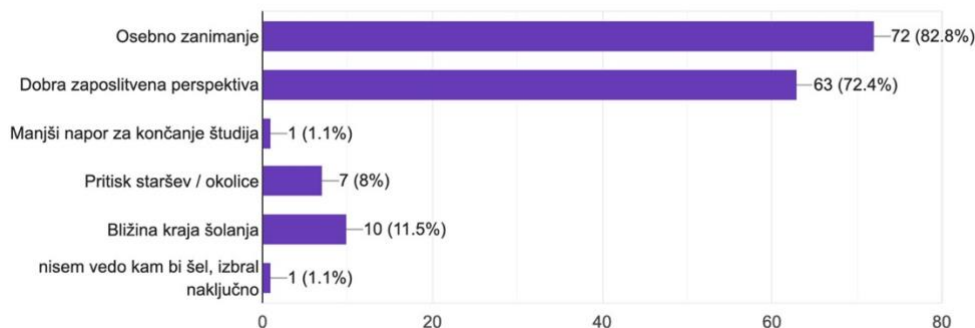
87 responses

Študenti so večinsko navedli osebno zanimanje (82,8 %) in dobro zaposlitveno perspektivo (72,4 %). Dodatni razlogi so zajemali bližino kraja šolanja (11,5 %), pritisk staršev (8 %), lahkotnost študija (1,1 %) ter naključno izbiro (1,1 %).

Kateri so bili glavni razlogi za izbiro tvoje smeri? (več možnih odgovorov)

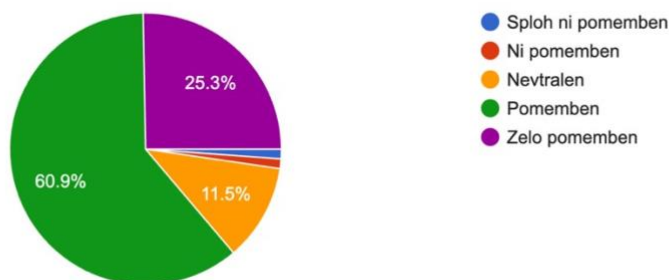
87 responses

Kot zelo pomemben je pričakovan prihodek po zaključku študija označilo 25,3 % vprašanih, 60,9 % ga je ocenilo kot pomemben, 11,5 % kot nevtralen, 1,1 % kot nepomemben in 1,1 % kot sploh ne pomemben.

Kako pomemben je zate pričakovani dohodek/zaposlitev po zaključku izobraževanja pri izbiri smeri?

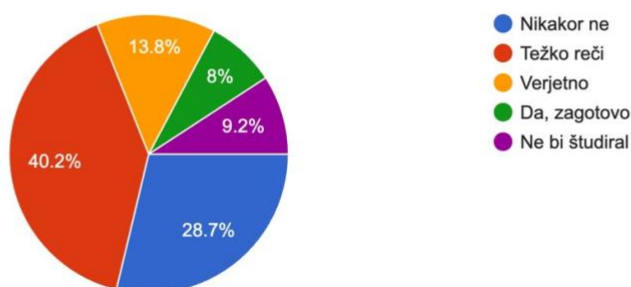
87 responses

V primeru, da bi za študij morali neposredno plačevati, se je 40,2 % študentov opredelilo za »težko reči«, 28,7 % za »nikakor ne«, 13,8 % za »verjetno«, 8 % za »zagotovo«, 9,2 % pa jih je navedlo, da v tem primeru študija sploh ne bi začeli.

Ali bi izbral(a) drugačno smer, če bi plačeval(a) šolnino (npr. 5.000–10.000 € letno)?

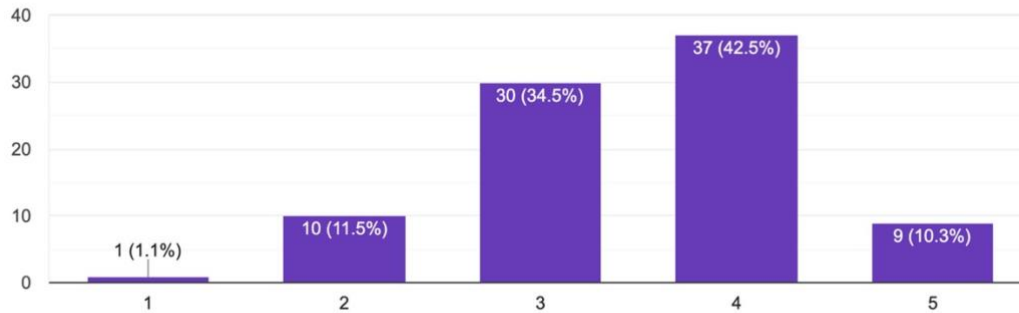
87 responses

Na vprašanje, kako ocenjujejo kakovost trenutnega študija, so študenti ponudili naslednje odgovore: 1,1 % z 1, 11,5 % z 2, 34,5 % z 3, 42,5 % z 4 in 10,3 % z 5. To nakazuje, da jih več kot polovica (približno 53 %) kakovost študija vidi v zgornjem delu ocenjevalne lestvice (4 in 5).

Kako ocenjuješ kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

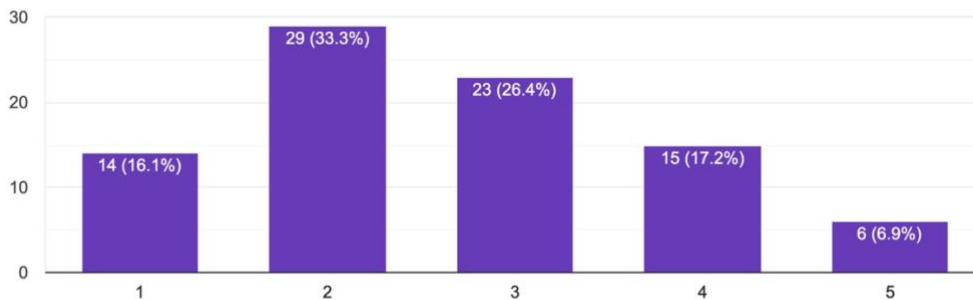
87 responses

Ob enakem vprašanju, vendar z vključitvijo predpostavke o plačljivi obliki študija, se je delež višjih ocen (4 in 5) zmanjšal na 17,2 % oziroma 6,9 %. Največ anketirancev (33,3 %) je izbralo oceno 2, 26,4 % oceno 3, 16,1 % oceno 1. Ti premiki kažejo, da študenti pozitivno ocenjujejo kakovost v veliki meri, če ta ni povezana z visokimi stroški.

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval 10.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil kakovost izobraževanja, ki ga prejemaš, na lestvici 1–5?

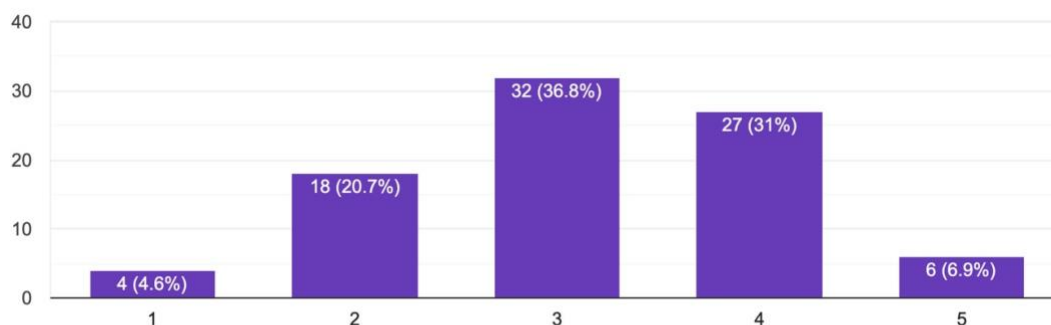
87 responses

Pri vprašanju o posodobljenosti učnega programa (1 – popolnoma zastarelo, 5 – povsem posodobljeno) je 4,6 % študentov izbralo 1, 20,7 % oceno 2, 36,8 % oceno 3, 31 % oceno 4 in 6,9 % oceno 5. Skupno se večina nagiba k oceni 3 ali 4, kar kaže na srednjo do visoko stopnjo aktualnosti kurikulumu.

V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Učna vsebina in kurikulum sta posodobljena ter odražata trenutne standarde stroke."

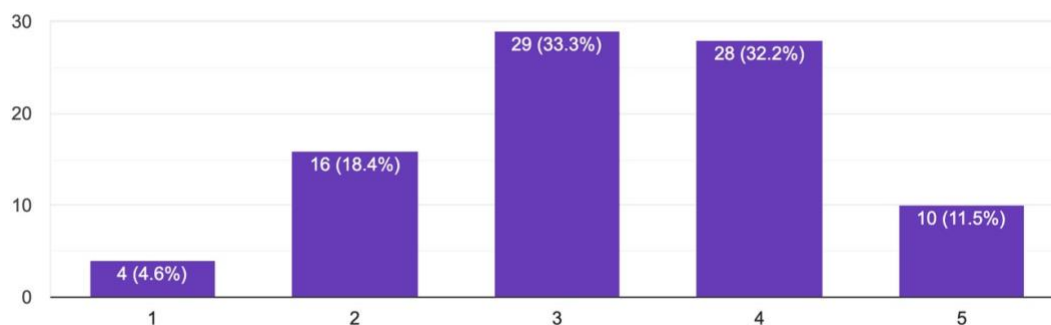
87 responses

Infrastrukturo so študenti v povprečju dobro ocenili: 4,6 % je izbralo oceno 1, 18,4 % oceno 2, 33,3 % oceno 3, 32,2 % oceno 4 ter 11,5 % oceno 5. Ta porazdelitev kaže, da se večina uvršča v območje med srednjo in visoko oceno.

Kako bi ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

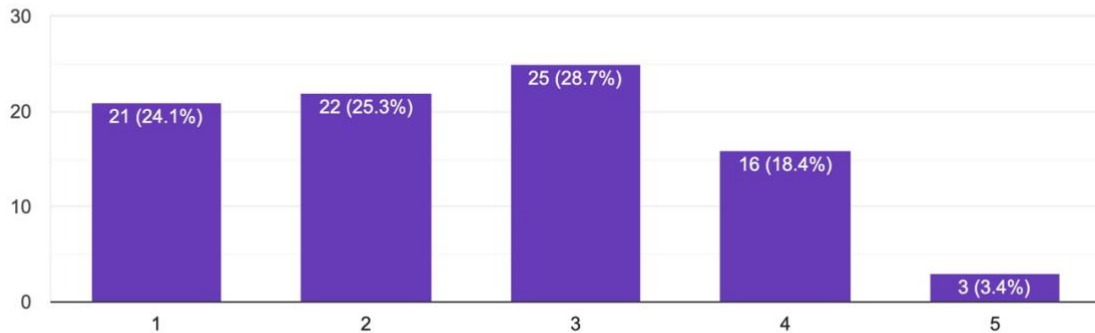
87 responses

Ob vprašanju glede infrastrukture, vendar z uvedeno plačljivostjo študija, se je delež najnižjih ocen (1 in 2) povečal na 24,1 % in 25,3 %, 28,7 % je ostalo pri oceni 3, 18,4 % jih je izbralo oceno 4, najvišjo oceno 5 pa 3,4 %. Povprečje se je tako pomaknilo v nižje ocene, kar je skladno z rezultati pri vprašanju o kakovosti izobraževanja.

Recimo, da bi za svojo izobrazbo plačeval(a) 10.000 evrov na leto. Kako bi v tem primeru ocenil(a) infrastrukturne pogoje (učilnice, laboratoriji, knjižnica, digitalna orodja)?

87 responses

Na koncu so študenti ocenili uporabnost pridobljenega znanja. Največ (54 %) jih meni, da je znanje delno uporabno, 16,1 % je navedlo, da je povsem uporabno, 16,1 % se je z delno uporabnostjo ni strinjalo, 10,3 % je neopredeljenih, 3,4 % pa je znanje ocenilo kot povsem neuporabno.

V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo: "Znanje, ki ga pridobivam, je neposredno uporabno za prihodnjo zaposlitev."?

87 responses

